

Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa

Liisa Vehviläinen & Taru Vartiainen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa

Liisa Vehviläinen & Taru Vartiainen
Sosionomikoulutus (AMK)
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2020

Liisa Vehviläinen, Taru Vartiainen

Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa

Vuosi 2020 Sivumäärä 81

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli vahvistaa ympäristökasvatuksen osuutta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää luontotietoisuutta helpottaen ympäristökasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista luonnossa eri tavoin ja mahdollisuuksin. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esiin luonnon vaikutuksia lasten kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi luontopedagoginen työkirja, jonka pohjalta varhaiskasvattajien olisi helppo suunnitella pedagogista toimintaa luontoon ja sen lähiympäristöön Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa hyödynnettiin suomalaisia ja ulkomaalaisia tutkimuksia luontosuhteesta sekä ympäristökasvatuksesta, tietoa design-suuntautuneesta pedagogiikasta, eri luontoaiheisia teoksia ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018).

Tiedonhankintamenetelminä opinnäytetyössä käytettiin teemahaastattelua sekä puolistrukturoitua haastattelua, joilla kartoitettiin opinnäytetyön tarve ja palaute sekä kehittämisehdotukset. Lisäksi käytettiin opinnäytetyön teoriaosuutta tukevia valmiita dokumentteja.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyneen luontopedagogisen työkirjan tavoitteena oli, että luontopedagogisen työkirjan pedagoginen toiminta suunnitellaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti huomioiden oppimisen alueet ja luoden pedagogiselle toiminnalle tavoitteet. Luontopedagogisen työkirjan toisena tavoitteena oli antaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille vinkkejä sopivan pedagogisen toiminnan suunnitteluun, jotka ovat muokattavissa ympäristön, lapsiryhmän sekä lasten iän ja kehitystason mukaisesti.

Luontopedagoginen työkirja rakentui Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) sekä soveltaen design-suuntautuneen pedagogiikan, opinnäytetyön teorian sekä työelämäkumppanin toiveiden pohjalta. Luontopedagogisesta työkirjasta haluttiin selkeä, jotta pedagogisesta toiminnasta olisi helppo suunnitella niin lyhyitä kuin pitkäkestoisempiakin projekteja.

Yhteistyökumppani Pilke päiväkotikaniinin varhaiskasvattajat kokivat työkirjan isona apuna pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Tärkeänä osana luontopedagogista työkirjaa nähtiin se, että työkirjassa pedagogisen toiminnan lisäksi kiinnitettiin arvokasta huomiota toimintojen tavoitteisiin. Kehittämisehdotuksena luontopedagogiseen työkirjaan lisättäisiin huoltajien osallisuutta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, ympäristökasvatus, luontosuhde, kestävä kehitys, design-suuntautunut pedagogiikka

Liisa Vehviläinen, Taru Vartiainen

Implementing nature as part of early childhood pedagogic functions

Year	2020	Pages	81
------	------	-------	----

The purpose of this functional thesis was to strengthen the role of environmental education in early childhood education. The goal of the thesis was to promote nature awareness by easing the implementation of environmental education with various means and opportunities. An additional goal was to bring forth the effects of nature in the overall growth and development of children. The development assignment of the thesis was to produce a nature pedagogic workbook, which would aid early childhood educators in planning pedagogic functions in nature and the nearby environment in accordance to the Fundamentals of Childhood Education - (2018) by Finnish National Agency for Education.

The theoretical part of the thesis utilized; Finnish and foreign research articles on relationship with nature and environmental education, literature on design-oriented pedagogy, various nature-themed sources and the Fundamentals of Early Childhood Education (2018).

The methods used for information acquisition were thematic interviews and half-structured interviews, which were used to assess the necessity of the thesis, feedback and development ideas. Readily available documents supporting the theoretical background of the thesis were used as well.

The aim of the nature pedagogic workbook produced as a result of the thesis was that the pedagogic functions of the workbook should be planned in accordance with the Fundamentals of Early Childhood Education (2018) by taking into account the different learning areas and by setting goals for pedagogic functions. The second goal for the nature pedagogic workbook was to give early childhood education professionals tools for planning pedagogic functions in the surrounding environment. These tools were designed to be adjustable according to the target group's age and level of development.

The nature pedagogic workbook was constructed using the Fundamentals of Early Childhood Education (2018) and by using the theoretical background of the thesis. In addition, design-oriented pedagogy and working life partner faction's wishes were also taken into account. The nature pedagogic workbook was meant to be articulate so that pedagogic functions could be easily planned to be parts of both shorter and longer projects.

Partner faction kindergarten's employees felt that the workbook was a big help in planning pedagogic functions. It was reported that a key part of the workbook was that it did not only contain pre-planned functions, but it also put valuable emphasis on the goals of the functions. Adding the role of children's custodians was mentioned as an idea for further development.

Keywords: early childhood education, environmental education, relationship with nature, sustainable development, design-oriented pedagogy

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Varhaiskasvatus pähkinänkuoressa.....	8
2.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat.....	8
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta	9
2.3	Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa.....	10
2.3.1	Kielten rikas maailma	10
2.3.2	Ilmaisun monet muodot.....	10
2.3.3	Minä ja meidän yhteisömme	11
2.3.4	Tutkin ja toimin ympäristössäni	11
2.3.5	Kasvan, liikun ja kehityn	12
2.4	Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa.....	12
2.4.1	Ajattelu ja oppiminen	12
2.4.2	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	13
2.4.3	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	13
2.4.4	Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	13
2.4.5	Osallistuminen ja vaikuttaminen	14
3	Luonto osana varhaiskasvatusta.....	14
3.1	Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa	15
3.2	Luontosuhde ja sen määrittely.....	17
3.2.1	Lapsen luontosuhteen rakentuminen	18
3.2.2	Luonnon vaikutukset lapsen kasvuun ja kehitykseen	19
3.3	Kestävä kehitys osaksi varhaiskasvatusta	20
3.4	Design-suuntautunut pedagogiikka	21
4	Opinnäytetyön toteuttaminen	22
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	22
4.2	Opinnäytetyön yhteistyökumppani	23
4.3	Opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmät	23
4.4	Luontopedagogisen työkirjan tavoitteet	25
4.5	Luontopedagogisen työkirjan toteutus	25
5	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	26
6	Opinnäytetyön arviointi	28
6.1	Yhteistyön arviointi	29
6.2	Opinnäytetyön prosessin arviointi	29
6.3	Luontopedagogisen työkirjan arviointi	30
	Lähteet.....	32
	Kuviot	36

Liitteet	37
----------------	----

1 Johdanto

2000-luvun lapset ovat syntyneet teknologian kultakaudelle ja näin ollen ovat tottuneet elämään sen rinnalla. Digitaalisuus on nykypäivänä osa jokapäiväistä elämäämme. Ihmiset pitävät kotoa käsin yhteyttä ystäviinsä internetin kautta, tämä on avartanut 2000-luvun eli niin sanotun Z-sukupolven maailmaa. Samaan aikaan lasten sekä nuorten yhteys luontoon koetaan vähentyneen, vaikka luontokuvia jaetaan ahkerasti sosiaalisessa mediassa. (Metsähallitus 2019.)

Kuinka meidän aikuisten tulisi sitten tukea lasten kehittyvää suhdetta luontoon? Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 46-47) puhutaan ympäristökasvatuksesta ja kuinka kyseisen kasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, tarjota myönteisiä kokemuksia luonnosta sekä opastaa toimimaan vastuullisesti ympäristössä. Lapsille tuleekin antaa mahdollisuus kokea ympäristö ja sen ympärillä oleva toiminta mielenkiintoiseksi eikä vain rajoittamiseksi tai pelkäksi velvollisuudeksi. Tässä korostuukin varhaiskasvattajan rooli lapsen tukijana ja kannustajana opetuksen lisäksi. Ympäristökasvatus on laaja monitieteinen kasvatuksen osa-alue, jonka ydintä on ihmisen ja ympäristön välinen suhde. (Raittila 2017, 212.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on vahvistaa ympäristökasvatuksen osuutta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on edistää luontotietoisuutta helpottaen ympäristökasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista eri tavoin ja mahdollisuuksin. Opinnäytetyön toisena tavoitteena on tuoda esiin luonnon vaikutuksia lasten kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyy luontopedagoginen työkirja. Tavoitteena on, että luontopedagogisen työkirjan pedagoginen toiminta suunnitellaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti huomioiden oppimisen alueet ja luoden pedagogiselle toiminnalle tavoitteet. Luontopedagogisen työkirjan toisena tavoitteena on antaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille vinkkejä sopivan pedagogisen toiminnan suunnitteluun, jotka ovat muokattavissa ympäristön, lapsiryhmän sekä lasten iän ja kehitystason mukaisesti.

2 Varhaiskasvatus pähkinänkuoressa

Varhaiskasvatus on laaja käsite, joka rajattiin relevantteihin käsitteisiin opinnäytetyön aiheita ajatellen. Varhaiskasvatus on määritelty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä varhaiskasvatustuloksissa. Tässä osiossa tutustutaan tarkemmin varhaiskasvatukseen liittyviin velvoitteisiin ja lainsäädäntöihin sekä varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan. Tämän jälkeen käsitellään oppimisen eri alueet varhaiskasvatuksessa, ja viimeisenä kerrotaan laajalaisesta osaamisesta varhaiskasvatuksessa.

2.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

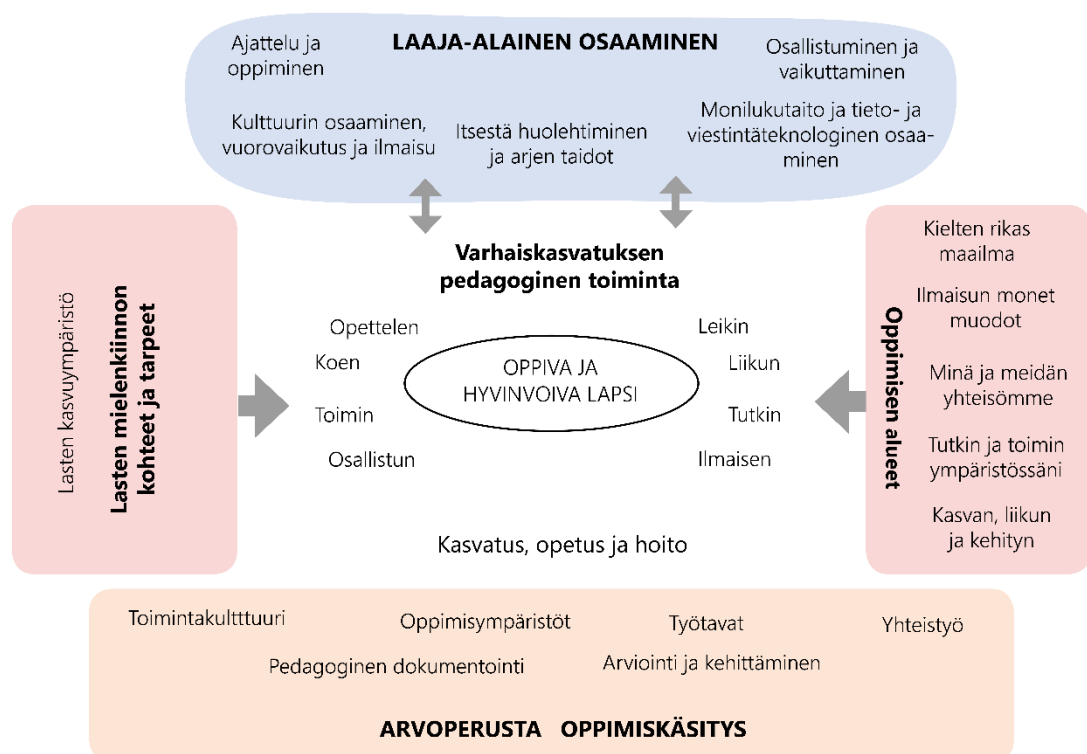
Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä lasten huoltajien kanssa. Suomen perustuslaki, varhaiskasvatustuloksilaaki ja varhaiskasvatuksesta laadittu valtioneuvoston asetus sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat omalta osaltaan varhaiskasvatuksen järjestämistä. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös muusta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista tulevat velvoitteet, joihin Suomi on sitoutunut. Varhaiskasvatus puolestaan määritellään sekä varhaiskasvatustuloksilaain että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen varhaiskasvatustuloksilaain (540/2018) 9. pykälän mukaan antama valtakunnallisesti velvoittava määräys, jonka perusteella suunnitellaan ja toteutetaan varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa säädetään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sen sisällöistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14-15; Eerola-Pennanen, Raittila & Vuorisalo 2018, 28; Poikonen & Salminen 2018, 63.)

Varhaiskasvatustuloksilaakiin (540/2018) on kirjattu kymmenen kohtaa, jotka muodostavat varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tavoitteina ovat lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden sekä hyvinvoinnin edistäminen. Näiden lisäksi tavoitteisiin kuuluvat lapsen oppimisen edellytysten tukeminen, elinikäisen oppimisen edistäminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen. Varhaiskasvatustuloksilaain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan pedagogisen toiminnan toteuttaminen ja myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen. Lakiin on kirjattu, kuinka varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteet ohjaavat myös kehittämään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa toimintaa, johon yhdistyy ammatillisesti johdettu ja ammattihenkilöstön toteuttama suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta. Tärkeää on huomata, kuinka suomalaisessa varhaispedagogiikassa korostuu varhaiskasvatuksen kokonaiskuva, josta muodostuu toisiinsa sitoutunut kolminaisuus. Tämä pedagoginen kolminaisuus käsittää kasvatuksen, opetuksen ja hoidon. Pedagogiikka ilmenee kaikissa päivän eri tilanteissa ja voidaan puhua kokopäiväpedagogiikasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 22; Karila 2017, 10.)

Pedagogisen toiminnan tavoitteina ovat lasten oman oppimisen, hyvinvoinnin sekä laaja-alaisen osaamisen edistäminen (kuvio 1). Alustan tavoitteelliselle toiminnalle tarjoavat arvoperusta, oppimiskäsitys ja niihin pohjautuvat toimintakulttuurit sekä monipuoliset oppimisympäristöt. Yhteistyö ja työtavat ovat osa tavoitteellista toimintaa varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36.)

Kuvio 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36.)

Teoreettisen tiedon lisäksi tarvitaan kuviossa mainittuja oppimisen alueita sekä laaja-alaista osaamista koskevaa tietoa, muodostaen kokonaisuuden, joka luo lapsille eheytettyjä

teemallisia oppimiskokemuksia. Lisäksi lapsiryhmän pedagogiikan suunnittelussa tarvitaan yleisen tason suunnitelmätietoa ja lapsen yksilöllisen kehityksen sekä oppimisen jatkumoa koskevaa arviointitietoa. (Fonsen, Heikka, Hujala & Turja. 2017, 62-63.)

2.3 Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa

Oppimisen alueet ilmentävät keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. Alueet tukevat henkilöstöä suunnittelemaan sekä toteuttamaan monipuolista pedagogista toimintaa, joka edistää eri-ikäisten lasten oppimista ja kehittymistä. Toiminnan tärkeinä lähtökohtina ovat lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset, joita voi nousta esille lasten arkipäiväisistä tilanteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

Oppimisen alueet ovat jaettu viiteen kokonaisuuteen, joiden tavoitteina on turvata lapselle eheytetty varhaiskasvatus, jolla lapsia kannustetaan ohjattuun leikkiin, tutkimiseen, liikkumiseen sekä taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisuun. Lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään sekä ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Näillä vahvistetaan lapsen osallisuutta, luovuutta sekä toiminnallisuutta. (Kola-Torvinen 2017, 14.)

2.3.1 Kielten rikas maailma

Tärkeä osa varhaiskasvatusta on vahvistaa kielellisten taitojen kehittymistä, valmiuksia sekä kielellisestä identiteettiä. Kielen kehitys tukee lapsen monilukutaidon kehittymistä ja sanavarastoa. Kielelliset taidot vahvistavat lapsen mahdollisuuksia sekä keinoja vaikuttaa, osallistua ja olla aktiivinen toimija. Vuorovaikutuksessa kieli on keskeinen tekijä, jonka avulla mahdollistetaan muun muassa omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu, ajattelun jäsentäminen sekä tiedon ja havaintojen käsitteleminen. Kieli määrittää kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua ja kehitystä vaikuttaen voimakkaasti lapsen käsitykseen itsestään. Tämä oppimisen alue nivoutuu yhteen lapsen kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun laaja-alaiseen osaamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40; Ahonen 2017.)

2.3.2 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksessa tuetaan tavoitteellisesti lapsen musiikillisen, sanallisen, kuvallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustutaan eri taiteenaloihin ja kulttuureihin. Taiteelliset ilmaisut ja kokemukset edistävät lapsen mielikuvitusta, oppimista, minäkuva ja sosiaalisia taitoja auttaen ymmärtämään ja jäsentämään maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät lapsen tutkiessa ja harjoitellessa erilaisia ilmaisun taitoja. Lapsen kyky kuvitella ja tehdä mielikuvia ovat keskeisessä osassa lapsen eettiselle ajattelulle. Tutustuminen eri ilmaisun muotoihin, kulttuureihin sekä taiteeseen vahvistavat lapsen monilukutaidon,

osallistumisen ja vaikuttamisen osaamista. Ilmaisun eri muodoilla vahvistetaan lapsen kykyä oppia ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön arvoa ja merkitystä vahvistaen lapsen kykyä tuottaa, käyttää ja omaksua kulttuuria. Lapsille tarjotaan heille sopivia ja kiinnostavia tapoja kokea ja hahmottaa maailmaa moniaistisesti hyödyntäen työpajoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa. (Ahonen 2017; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42-43.)

2.3.3 Minä ja meidän yhteisömme

Oppimisen alueena minä ja meidän yhteisömme tukee lapsen vuorovaikutusta, ilmaisua, kulttuurillista osaamista sekä ajattelua. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on auttaa lasta ymmärtämään lähiympäristön monimuotoisuutta sekä tukea siinä toimimisessa. Tätä lähestytään eettisen ajattelun, eettisten ongelmien, lähiympäristön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Eettisten ongelmien pohdinnassa aikuisen täytyy varmistaa, että lapsella pysyy turvallisuudentunne, kuitenkin antaen lapsen ymmärtää ympäröivän maailman riskejä. Lähiympäristön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtiessa suunnataan lapsen mielenkiintoa kasvuympäristön moninaisuuteen, historiaan sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lähiympäristöstä tarkastellaan ihmisten, perheiden sekä sukupuolten moninaisuutta. Tavoitteena on kasvattaa lapsia, jotka ymmärtävät ihmisten olevan erilaisia ja samanarvoisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 44-45; Ahonen 2017.)

2.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksessa annetaan lapsille valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja jäsentää ympäristöään. Tähän sisältyvät ympäristö- ja teknologiakasvatus sekä matemaattisen ajattelun tukeminen. Ympäristökasvatuksessa tavoitteena on vahvistaa lapsen luontosuhdetta ja vastuullista elämistä. Teknologiakasvatuksella kannustetaan lasta tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan ohjaten havainnoimaan teknologiaa sekä kehittämään luovasti omia ratkaisuja. Lapsen kanssa tutkitaan arjessa esiintyviä teknisiä asioita ja tutustutaan tietoteknologian laitteisiin sekä niiden turvalliseen käyttöön. Henkilökohtaiset kokemukset, havainnot ja elämykset auttavat ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita kehittäen ajattelua ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46-47.)

Varhaiskasvatuksen arjessa tulee konkreettisesti tukea lapsen ihmettelyä ja oivaltamista. Lapsen ymmärrys laajenee saadessaan tutkia ja ihmetellä ympäristöään. Huomatessaan ihmeteltävän ilmiön voidaan sitä tutkia esimerkiksi päiväkodissa ja etsiä siitä enemmän tietoa. Eri-laisten ilmiöiden monipuolinen tutkiminen tukee lapsen kriittistä ajattelua sekä luovaa ongelmanratkaisua kannustaen oppimaan kokeilemalla. (Ahonen 2017.)

2.3.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Oppimisen alueeseen sisältyy tavoitteita liikkumiseen, terveyteen, ruokakasvatukseen sekä turvallisuuteen. Lapsen terveille kasvulle, hyvinvoinnille, oppimiselle ja kehitykselle on oleellista riittävä fyysinen aktiivisuus, joka sisältää monipuolista ja eritasoista liikuntaa. Varhaiskasvatuksessa kehitetään moniaistisesti lapsen kehonhallintaa ja -tuntemusta kannustaen omaehtoiseen liikuntaan. Lasta tuetaan varhaiskasvatuksessa pitämään huolta terveydestään ja henkilökohtaisesta hygieniastaan. Päivittäisissä tilanteissa lasten kanssa pohditaan turvallisuuden, levon, liikkumisen sekä hyvien ihmissuhteiden vaikutuksesta hyvinvoinnille ja terveydelle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-49.)

Ruokakasvatuksessa tavoitteena on edistää lapsen myönteistä suhtautumista syömiseen ja ruokaan tukien terveellisiä ja monipuolisia ruokatottumuksia. Ruokaan tutustutaan eri aistien avulla sekä tutkimalla alkuperää, koostumusta ja ulkonäköä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 48.)

2.4 Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Lapsen omaksumat arvot, asenteet sekä tahto toimia vaikuttavat siihen, kuinka lapsi osaa käyttää tietojaan ja taitojaan. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista, korostaen tiedon- ja taidonalat ylittävän ja yhdistävän pätevyyden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 23-24.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on lueteltu viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen aluetta, joille on kirjattu omat tavoitteensa. Tavoitteita asetettaessa tulee huomioida, ettei tavoitteita aseteta lapselle vaan varhaiskasvatuksen toiminnalle, pedagogisille järjestelyille sekä oppimisympäristöille. (Kola-Torvinen 2017, 13.)

2.4.1 Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelu ja oppimisen taidot-alueessa lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Kyseinen alue rohkaisee lasta tutkimaan, ihmettelemään, kysymään ja kyseenalaistamaan kannustaen löytämään ratkaisuja erilaisiin tilanteisiin. (Ahonen 2017, 36.)

Monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset ovat tärkeitä lasten ajattelun ja oppimisen kehittymiselle. Kokemusten lisäksi tulee antaa tilaa ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle. Mielikuvitus, luovuus, ideoiden yhdessä kokeilu ja maailman tutkiminen mahdollistuu

lapsen leikeissä. Lasta rohkaistaan kyseenalaistamaan, esittämään kysymyksiä, iloitsemaan onnistumisista sekä muiden kannustamiseen. On tärkeää rohkaista lasta sinnikkyYTEEN ja lanistumattomuuteen epäonnistumisista huolimatta sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteisiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24.)

2.4.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu-alueessa yhdistyvät sosiaalisten taitojen tukeminen sekä vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen harjoittelu. Alue edistää lapsen kulttuurista osaamista eli taitoa kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä suhteessa heidän omiin arvoihinsa ja asenteisiinsa. Tarkoituksena on tutustuttaa lapsi omaan sekä muiden kulttuureihin ja katsomuksellisiin taustoihin. Tätä kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan vuorovaikutuksella eri kulttuureista ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa. Lasta ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. (Ahonen 2017, 37.)

2.4.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyden ja turvallisuuteen liittyvät välttämättömät taidot ovat tärkeitä. Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on vahvistaa lapsen hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata tekemään kestävän elämäntavan mukaisia ratkaisuja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen sekä itsenäisyyden asteittaista kehittymistä. Lasta autetaan sekä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvittaessa. Alueeseen kuuluu erilaisia arjen harjoiteltavia taitoja, kuten ruokailu, pukeutuminen sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstö ohjaa lasta toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä. Lapsen terveyttä edistävästä asioista kuten levosta, ravinnosta, liikunnasta ja henkisen hyvinvoinnin merkityksestä keskustellaan lapsen kanssa. Lapsen tunnetaidot vahvistuvat havaitsemalla, tiedostamalla ja nimeämällä erilaisia tunteita. Lasta ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa sekä toisten kehoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25-26.)

2.4.4 Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin monilukutaito on tullut yhtenä uutena käsitteenä. Monilukutaito kehittää lapsen taitoa tulkita ja tuottaa erilaisia viestejä sekä lukutaitoja. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen keskeinen perustaito. (Opetushallitus 2020.)

Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaito liittyykin kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lapsen kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lasta innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä. Aikuisen malli, rikas tekstiympäristö, lapsen tuottama kulttuuri ja lapselle soveltuvat kulttuuripalvelut tukevat lapsen kehittymistä monilukutaitoiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

2.4.5 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan tasavertaisuudelle. Edellytys tälle on, että yksilöltä löytyy taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä omaa luottamusta hänen vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lapsen oikeuksia ovat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Lapsi suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa yhdessä varhaiskasvattajan kanssa. Samalla lapsi oppii vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Kasvattajan velvollisuutena on mahdollistaa lapselle osallistuminen ja vaikuttaminen. Näin lapsen käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat. (Ahonen 2017, 44; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 27.)

3 Luonto osana varhaiskasvatusta

Tässä opinnäytetyön osassa käsitellään ensin ympäristökasvatus ja sen periaatteet. Ympäristökasvatus on ajankohtainen ja laaja aihe, jota avataan varhaiskasvatukseen liittyen, keskittyen ympäristökasvatuksen osuuden kehittämiseen. Ympäristökasvatuksesta löydettiin odotettua vähemmän tuoreita tutkimuksia, joten opinnäytetyössä hyödynnetään ulkomaalaista tutkimusta (Yıldırım & Akamca 2017), joka sopii hyvin opinnäytetyön teoriapohjaan.

Tässä osiossa käsitellään myös lapsen luontosuhteen määrittäminen ja rakentuminen sekä luonnon vaikutukset lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen. Tämän jälkeen käsitellään luontopedagogiseen työkirjaan liittyen kestävästä kehityksestä, ja kuinka se näkyy varhaiskasvatuksessa. Viimeisenä esitellään luontopedagogisen työkirjan pedagogisen toiminnan suunnitteluun sovellettua Design-suuntautunutta pedagogiikkaa.

3.1 Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa

Ympäristökasvatusta on määritelty useita vuosia. Käsitteen yleistyminen alkoi 1960-luvulla, kun ihmiset tulivat entistä tietoisemmiksi ympäristön tilasta. Vesistöjen, ilmakehän ja maaperän saastumista havaittiin monissa paikoissa ilman monimutkaisia tutkimuksia. Otsonikato, happosateet, rehevöityneet vedet ja ympäristömyrkköjen kerääntyminen ihmisiin ja eliöihin saivat väestön huolestumaan maapallon tilanteesta. (Parikka-Nihti 2014, 19.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on tukea ympäristövastuullista ja kokonaisvaltaista elämäntapaa. Laaja tavoite koskee myös lapsen ympäristökasvatusta, jossa kehitetään lapsen edellytyksiä toimia ympäristötietoisena kansalaisena. Tähän pyritään lapsen elämään liittyvillä arkisilla keinoilla, sillä ympäristövastuullisen elämäntavan tulisi olla osa arkea. Ympäristökasvatus nähdään usein samana asiana luontokasvatuksen kanssa, jolloin sen tärkeimpinä asioina pidetään luontokokemuksia sekä luonnontiedon opetusta, vaikka todellisuudessa ympäristökasvatuksen määritelmä on laajempi. (Raittila 2017, 210.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on saada ihmisille ympäristömyönteisiä asenteita sekä saada heidät tiedostamaan riippuvuutensa ympäristöstä. Vuonna 1977 ympäristökasvatuksen päätavoitteiksi hyväksyttiin ihmisten tietoisuuden ja huolen kasvattaminen taloudellisten, poliittisten, ekologisten ja sosiaalisten tekijöiden riippuvuudesta. Suomessa ympäristökasvatus määritellään kasvatukselliseksi toiminnaksi, jolla tuetaan elinikäistä oppimisprosessia niin, että yhteisön ja yksilöiden arvot, toimintatavat, tiedot ja taidot mukautuisivat kestävä kehityksen mukaisiksi. Ympäristökasvatus antaa ihmisille mahdollisuuden oppia asioita, joita tarvitaan sosiaalisen ja fyysisen ympäristön suojeluun ja parantamiseen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, ettei tietojen lisääminen tuota riittävästi huolta ympäristöstä tai sen tilan parantamisesta. Tutkimusten mukaan ympäristökasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että jo varhaislapsuudessa koetaan erilaisia kokemuksia ympäristöstä sekä opitaan hoitamaan ja suojelemaan sitä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20.) Ympäristökasvatuksessa vahvistetaan lapsen luontosuhdetta, vastuullista toimintaa ympäristössä sekä pyritään ohjaamaan kohti kestävä elämäntapaa. Lapsen kanssa havainnoidaan, keskustellaan ja tulkitaan moniaistisesti luonnon ilmiöitä ja eri vuodenaikoja. Samalla opetellaan ympäristöön liittyviä käsitteitä sekä vahvistetaan luonnon tuntemusta eri eläin- ja kasvilajien harjoittelulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-48.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) esitelty ympäristökasvatus pohjautuu Palmerin puumalliin. Ympäristökasvatusmallissa on ajatuksena voimaantuminen ja henkilökohtaisen merkityksen luominen. Ympäristökasvatuksen vaikuttavuuden kannalta olisi oleellista, että

ympäristökasvatusta toteutettaisiin kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Palmerin puumallissa juurina ovat merkittävät elämäkokemukset joihin ympäristökasvatus pohjautuu siten, että toiminnassa otetaan huomioon oppijan kehitysvaihe sekä aiemman tiedon taso. Mallissa korostetaan oppijan yhteisöllisen osallistumisen ja sosiaalisten taitojen huomioimista. Puumalli on jaettu ympäristökasvatuksen keskeisiin elementteihin, joiden mukaan ympäristökasvatuksen tulee tapahtua samanaikaisesti kaikilla kolmella tasolla: ympäristöstä, ympäristössä sekä ympäristön puolesta. Ympäristöstä oppiminen opettaa huolenpitoa, ympäristötietoisuutta sekä tuo kokemuksia ja kriittistä tietoa ympäristöstä. Ympäristössä oppiminen pohjautuu esteettisellä painotuksella toiminnallisuuteen ja kokemuksellisuuteen. Ympäristön puolesta toiminta sisältää arvokasvatuksellisen näkökulman, koska ympäristötietoisuuden lisääminen, toiminnan sekä huolenpidon myötä syntyy eettinen kasvu. (Cantell & Koskinen 2004, 69.)

Ympäristökasvatuksella annetaan monipuolisen ympäristön avulla lapselle mahdollisuuksia nähdä asioita laajasti ja olla merkityksellisessä vuorovaikutuksessa luonnon kanssa. Ympäristökasvatus luo mahdollisuuksia parantaa motorista kehitystä, sosiaalisia suhteita sekä tunteidenhallintaa. Ulkoilma-aktiviteetit antavat lapselle erilaisia fyysisiä ja henkisiä mahdollisuuksia, jos aktiviteetit suunnitellaan lapsen iän, kehityksen, tarpeiden ja kiinnostuksenkohteiden mukaisesti. Ympäristökasvatusta ei voida toteuttaa ilman suunnitelmia vaan siinä tulee olla merkityksellinen ja kunnollinen rakenne. (Yıldırım & Akamca 2017, 1-2.)

Lasta ohjeistaan kunnioittamaan kaikkea luontoon liittyvää ja suhtautumaan siihen myös esteettisenä sekä rauhoittavana paikkana. Ympäristökasvatuksen avulla edistetään kestävää elämäntapaa ja siihen tarvittavien taitojen kehittämistä, joita ovat kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, roskaamaton retkeily, energiansäästö, jätteiden kierrätys sekä tavaroiden korjaus ja uudelleenkäyttö. Painopisteenä varhaiskasvatuksessa on sosiaalisten ja kulttuuristen näkökulmien kautta kestävä elämäntavan vahvistaminen. Sosiaaliselle kestävyydelle on tyypillistä mahdollistaa lapsen osallisuus, vaikutusmahdollisuus sekä tasavertaisuus vahvistaen aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamista. Kulttuurisella kestävyydellä edistetään kuuntelun, tunnistamisen ja ymmärtämisen eri näkemyksiä sekä kykyä reflektoida omia asenteita, tekoja ja arvoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 48; Raittila 2017, 211.)

Haasteita ympäristökasvatukseen tuo ihmisen vieraantuminen luonnosta. Etäinen suhde luontoon vaikuttaa luonnonsuojelun merkityksen hämärtymiseen, joka puolestaan on kohtalokasta maapallon tulevaisuudelle. Teknologiavaltaisessa maailmassa unohtuu väistämätön tosiasia siitä, että ihmisen elämä on sidottu maapallon, ilmakehän ja eliöstön hyvinvointiin. Oppiminen on tehokkaimmillaan myönteisten tunteiden kautta, jonka vuoksi ympäristökasvatuksessa tulisi keskittyä ympäristöuhista kertomisen ja opettamisen sijaan enemmän myönteisten kokemusten tarjoamiseen. Parhaimmillaan ympäristökasvatus on tiedon, toiminnan ja tunteiden

integraatiota, sillä pelkästään tieto ei riitä muokkaamaan ihmisten sitoutumista luonnon suo-
jeluun ja kunnioittamiseen. Ympäristökasvatuksessa tunteet, huolenpito ja kunnioitus ovat
tärkeitä teemoja. Ilman tunnetta tieto on itselleen ulkopuolista, eikä sitä ole helppo sisäistää
ja kokea omaa elämää koskettavaksi. (Wahlström & Juusola 2017, 13.)

3.2 Luontosuhde ja sen määrittely

Keskeistä on ymmärtää ihminen osaksi luontoa ja luonnon ilmeneminen elimistömme raken-
nusaineissa, ravinnossamme ja rakentamassamme ympäristössä. Kasvien tuottama happi ja
ravinto ovat asioita, joita ilman emme voi elää. Luonnolla ja ympäristöllä voidaan tarkoittaa
eri tilanteissa ja yhteyksissä eri asioita. Arkikielessä ymmärrämme luonnon ja ympäristön sa-
maksi asiaksi. Omiin käsityksiimme siitä, mitä luonnolla tarkoitetaan ovat vaikuttaneet niin
lapsuuden kokemuksemme luonnosta kuin myös sosiaalisen ympäristömme tuottamat merki-
tykset. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 17-18.) Risto Willamo (2004, 32) huomauttaa, että kä-
sitteiden määrittely on tärkeää ja viittaakin tällä luontokäsitteen määrittelyyn. Willamon mu-
kaan arkimääritelmän (tässä luonto) käyttämisestä, kuin myös käsitteen määrittelemättömyy-
destä seuraa ongelmia. Kun suojelemme luontoa, emme oikeastaan tiedä mitä suojelemme ja
puolestaan kun puhumme luontosuhteesta, emme tiedä mihin olemme suhteen muodosta-
neet. Tämän takia luonnon käsite tulee määritellä, jotta voimme puhua luonnosta ylipäätään.

Parikka-Nihti ja Suomela (2014, 13-17) viittaavat kirjassaan Sue Elliottiin (2010), joka esitte-
lee neljä erilaista lähestymistapaa luonnon parempaan ymmärtämiseen. Ensimmäinen lähesty-
mistapa määrittelee luonnon villiksi ja koskemattomaksi kohteeksi, joka sijaitsee kaukana.
Toinen tapa puolestaan erottelee ihmisen tekemät asiat luonnollisesta ja luonnosta. Tällainen
lähestymistapa korostuu muun muassa mainonnassa, jossa kerrotaan esimerkiksi tuotteen
luonnollisuudesta. Kolmannen tavan taustalla vaikuttavat talous ja luonnontieteet, joissa
luonto nähdään raaka-aineena sekä materiaalien, tutkimuksen ja luokittelun kohteena. Vii-
meinen lähestymistapa ymmärtää luonnon maapallon ekosysteemien ja elämän monimuo-
toiseksi kudokseksi, jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa sekä ovat riippuvaisia toisistaan.

Willamo (2004, 39-41) puolestaan on tarkastellut ihmisen luontosuhteita kolmen eri näkemyk-
sen kautta ja käyttää apunaan kysymyksiä siitä, katsotaanko ihmisen kuuluvan luontoon ja
tarkastellaanko luontosuhdetta ihmisen suhteen pelkästään itsensä ulkopuoliseen luontoon
vai huomioidaanko tarkastelussa myös suhde hänen omaan sisäiseen luontoonsa. Ensimmäisen
näkemyksen mukaan ihminen ei kuulu luontoon, sillä elämämme maapallolla on koneellistunut
ja suurkaupunkiympäristöön sitoutunut, joten suhde luontoon nähdään itsestään ulkopuoli-
sena. Toisaalta ensimmäinen näkemys ei vastaa todellisuutta, koska ihminen kuuluu ekologi-
sen ulottuvuutensa kautta luontoon. Toisen näkemyksen mukaan ihminen kuuluu luontoon,
jolloin luontosuhteentyppi tarkentuu sen perusteella, tarkastellaanko ihmisen omaa suhdetta

muuhun luontoon. Näkee ihmiselämän perustuvan aineellisessa mielessä luontoon tiedostaen sen kuitenkin olevan myös metsiä ja järviä tai näkee luonnon enimmäkseen kokonaisuutena, johon hän itsekin kuuluu. Viimeisen näkemyksen mukaan ihminen sekä kuuluu että ei kuulu luontoon. Tässä näkemyksessä voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta, inhimillinen ja ekologinen. Ihmisen voidaan ajatella kuuluvan elintoimintojensa kautta luontoon, mutta toisaalta ihminen voi olla tietoisuuden ja teknologian kautta luonnon ulkopuolinen edustaja. Ihmisessä siis voidaan nähdä olevan luontoon kuuluva ja kuulumaton puoli, joka korostuu ihmisen toiminnassa.

3.2.1 Lapsen luontosuhteen rakentuminen

Jotta aikuisena toimisi ympäristövastuullisesti, tarvitaan taustalle lapsuudessa rakennettu positiivinen luontosuhde. Lapsen luontosuhde kehittyykin tekemällä ja kokemalla. Kansainväliset tutkimukset ovat kuitenkin nostaneet esille huolestuttavaa tietoa lapsen luontosuhteen kaapautumisesta, jonka yhtenä syynä nähdään digitalisaatio, minkä vuoksi niin lasten kuin nuortenkin päivät kuluvat entistä tiiviimmin sisällä ja erilaisten ruutujen äärellä. (Homan-Helenius & Yli-Viikari 2017; Suomen ympäristökeskus 2018.) Tämän ovat myös huomanneet Berg, Pihlajamaa ja Polvinen (2012, 8) toteuttaessaan Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille - julkaisuaan. Heidän mukaansa luonnosta vieraantumista tukee se, että lasten lempipaikat viettää aikaa ovat vaihtuneet sisätiloihin ja sosiaaliseen mediaan.

Berg ja kumppanit (2012, 8) painottavatkin kuinka tärkeää lapselle on luoda hyvä ja kestävä luontosuhde. Pohja kestäväälle ja hyvälle luontosuhteelle saataisiin varhaislapsuudessa, jolloin lapsi vietäisiin mahdollisimman nuorena luontoon saadakseen kokemuksen ja ymmärryksen siitä. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille - julkaisussa nostetaankin esille, kuinka luonto ja metsä tulisi huomioida kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa. Myös Metsähallitus (2019) nostaa esille myönteisten luontokokemusten tuomat vaikutukset, jotka vahvistavat lapsen luontosuhdetta. Myönteinen luontosuhde tukee fyysisesti aktiivisen elämäntavan omaksumista jatkuen pitkälle aikuisuuteen. Luontokokemukset tukevat liikunnallista elämäntapaa, vaikei lapsi olisikaan mukana urheiluseuran toiminnassa. Lapsen elämään kuuluvien aikuisten tulee vahvistaa ja ohjata luontosuhteen syntymiseen.

Kiinnostavaa on se, kuinka lapsuuden ja aikuisuuden luontosuhde kehittyy ja muuttuu elämän aikana. Lapsuudessa syntyvä vähäinen yhteys luontoon herättääkin usein huolta, sillä lapsuus ja nuoruus ovat aikaa, jolloin tapahtuu monia merkittäviä fyysisiä ja psykologisia muutoksia. Lapselle muodostuu identiteetti, sosiaalisia suhteita, kompetensseja ja tavoitteita, jotka voivat olla ristiriidassa luontosuhteen kanssa. Tunne on myös suuressa roolissa, kun ihminen muodostaa suhdettaan ympäristöön. (Barbett, Bragg, Clintherow, Fido, Hinds, Hunt, Petronzi, Richardson & White 2019, 2-3)

3.2.2 Luonnon vaikutukset lapsen kasvuun ja kehitykseen

Luontosuhteella on yhteys henkiseen hyvinvointiin ja se voi auttaa lisäämään ympäristöä edistäviä asenteita ja käyttäytymistä. Luontosuhteella on monia erilaisia vaikutuksia tunteisiin, kognitiivisiin ja kokemusperäisiin ulottuvuuksiin liittyen, jotka ovat yhteydessä kuuluvuuteen ympäröivän maailman kanssa. Tämän lisäksi luontosuhde voidaan nähdä yksilön tietona itsestään, missä luonto ja ihmisyyt ovat yksi ja sama. (Barbett, Bragg, Clintherow, yms. 2019, 1-2.)

Helen Ekvallin (2012, 18-19) tekemässä selvityksessä käy ilmi, kuinka luonnossa pidettävä opetus vähentää erityisesti tyttöjen kokemia stressiä, sekä auttaa heitä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Ekvall toteaa, että luontoa voidaan käyttää uteliaisuuden ja motivaation herättelijänä vaikuttaen lasten asenteisiin luontoa kohtaan. Ekvall viittaa tekstissään Sue Waiteen (2010), joka oli huomannut, että oppilaat jakoivat enemmän omia kysymyksiään ja ideoita sekä osoittivat spontaanisuutta, kun he työskentelivät luonnossa. Luonnon vaikutukset psyykkiseen terveyteen näkyvät myös empatiassa, sillä luonnossa aikaa viettäneet lapset osoittavat empatiaa muita eläviä olentoja kohtaan ja kokevat olevansa vastuussa luonnosta sekä haluavat viettää todennäköistä enemmän aikaa luonnossa. (Ekvall 2012, 20.)

Luonto vaikuttaa motorisiin taitoihin ja kehon hallintaan, sillä luonto tarjoaa leikkiin monipuolisen ympäristön missä lapsi pääsee harjoittamaan näitä taitoja. Konkreettisenä esimerkkinä luonnossa tehtävä liikunta ja motorikka lisää lapsen liikettä automaattisesti, sillä luontoympäristö houkuttaa liikkumaan ja tutkimaan ympäristöä. Maaston erilaiset muodot ja luontoympäristön monipuolisuus mahdollistavat motorikan harjoittamisen muun muassa tasapainoilun, kiipeämisen ja juoksemisen kautta. (Berg ym. 2012, 12; Suomen Latu 2015, 12.)

Luonnolla on havaittu olevan yhteyksiä lapsen tiedolliseen ja sosioemotionaalisen kehitykseen. Tutkimukset osoittavat kuinka luonnolla on positiivinen yhteys ylivilkkauteen, sillä kun lapsi saa aistikokemuksia luonnosta, luonnon äänistä ja näkymistä luontoon, ylivilkkauksen oireet lieventyvät. Luonto lapsen sosiaalisena ja fyysisenä ympäristönä antaa lapselle myös mahdollisuuden rauhoittumiseen, rentoutumiseen, itsetunnon ja minäkuvan vahvistamiseen niin aikuisen tuella kuin ilman. (Berg ym. 2012, 12.) Kognitiiviset taidot ja keskittyminen paranevat luontoympäristössä, sillä lapsen oman oppimismotivaation ja keskittymiskyvyn on osoitettu paranevan, kun lapsi pääsee toimimaan ja leikkimään luonnonmukaisessa ympäristössä. Lapsuuden luontosuhteen on havaittu vaikuttavan lapsen vastustuskykyyn. (Suomen Latu 2015, 13-14.)

3.3 Kestävä kehitys osaksi varhaiskasvatusta

Kestävä kehitys on tavoitteellista yksilön ja yhteisön toimintojen muuttamista niin, että toiminta menee luonnon ekologisten reunaehtojen mukaisesti. Päämääränä on oikeudenmukaiset, turvalliset sekä terveelliset mahdollisuudet elämään nyt ja tulevaisuudessa. Myös ympäristön kantokyvyn, kulttuurien kirjon ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ovat oleellisia kestävälle kehitykselle. (Luomi, Paananen, Viberg & Virta 2010, 9.) Kestävän kehityksen keskeisessä osassa on ihmisen hyvinvoinnin kehittäminen, jolla ei kuitenkaan tarkoiteta, että ihminen saisi loputtomasti käyttää hyväkseen luontoa ja ympäristöä. On ajateltu, että ihminen on motivoitunut huolehtimaan asiasta, joka tuottaa itselle hyötyä ja mielihyvää. Tässä korostuu kestävän kehityksen tavoite, jonka mukaan ihminen osaisi kestävän kehityksen toiminnan avulla sovittaa omaa toimintaansa luonnon ekologisten ehtojen mukaan. (Parikka-Nihti 2011, 12.)

Varhaiskasvatuksessa kestävä kehitys tarkoittaa konkreettisia asioita, kuten lähiympäristön tutkimista, kestävien käytäntöjen oppimista arkeen sekä läheisistä huolehtimista. Arki ja toiminta tulisi suunnitella niin, että lapsi pääsee osallistumaan päätöksentekoon, suunnitteluun ja kestävä kehityksen toteuttamiseen, kuormittaen ympäristöä mahdollisimman vähän. Kestävä kehitys luo perustaa elämäntapaajattelun kasvulle ja oppimiselle, henkilökohtaiselle kehittymiselle, yhteiskuntaan integroitumiselle sekä myöhemmin myös työllistymiselle. Lapsuuden vahvat oppimiskokemukset ovat merkittäviä myöhemmän oppimisen ja uusien asioiden omaksumisen kannalta. Samalla luodaan perusta ajattelumalleille, toimintatavoille sekä lapsen itsetunnolle ja etiikan perusteille, jolloin laadukas varhaiskasvatus toimii kestävä tulevaisuuden rakennuspilarina. (Luomi ym. 2010, 9; Parikka-Nihti 2011, 15.)

Kestävän kehityksen sisällyttäminen toimintaan ei vaadi suuria tekoja. Varhaiskasvatuksen rooli on vahvistaa lasten kasvua kestävään elämäntapaan, nähdä se ylimääräisen asian sijaan olennaisena osana toimintakulttuuria. Sitä voidaan toteuttaa auttamalla muita ja osallistuttamalla leikkiin, suojelemalla luontoa ja kierrättämällä. Kestävä kehitys näkyy varhaiskasvatuksessa päivittäisinä pieninä tekoina, ajattelun ja taitojen kasvamisena, oppimisympäristön laajenemisena sekä lapsen kuulemisena. Oleellisena osana on avoimuus ja aito vuorovaikutus niin lasten kuin aikuisten kesken. (Luomi ym. 2010, 9-10; Parikka-Nihti 2011, 15.)

Ihmisen ja ympäristön kunnioittaminen löytyy varhaiskasvatusta ohjaavista arvoista luoden perustaa kestävälle kehitykselle. Kasvattajan tulee sisäistää ja hyväksyä arvot, joilla säästelee luonnonvaroja ja ylläpidetään luonnon moninaisuutta. Kasvattajan toiminnasta lapsi näkee esimerkin kestävä kehityksen tueksi sekä oppii kulkemaan aistit tarkkoina ja valmiina ihmettelemään ympäristöä. Aikuisella on myös mahdollisuus olla epävarma, ihastua ja hämmästyä, sekä selvittää lapsen kanssa uusia asioita. Osallisuuden kautta lapsi ymmärtää päätösten,

toiminnan ja tekojen seurauksia, sekä oppii pohtimaan ja arvottamaan toimintansa. (Parikka-Nihti 2011, 12, 15.)

3.4 Design-suuntautunut pedagogiikka

Design-suuntautunut pedagogiikka on kehitetty Itä-Suomen yliopistossa Case Forest-pedagogiikan pohjalta. Kehitystyön taustalla on ollut tutkijoita, kasvattajia ja opettajia Suomesta, Euroopasta sekä Yhdysvalloista. Pedagogiikan ajatuksena on osallistaa kaikki laajaan osaamisverkostoon, jota yhdistää kiinnostus osallistavan oppimiskulttuurin kehittämiseen ja toteuttamiseen Design-suuntautuneen pedagogiikan viitekehyksessä. (Nissinen & Vartiainen 2019, 3.)

Design-suuntautuneen pedagogiikan ajatuksena on tukea lasta kasvamaan taitavaksi, luovaksi, verkostoituneeksi ja ongelmanratkaisuun kykeneväksi kansalaiseksi, joka ottaa osaa yhteiseen hyvään. Taidoissa korostuvat yhteistyökyky, kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu sekä taito hyödyntää viestintä- ja tietotekniikkaa. Lähtökohdat muodostuvat osallistuvasta oppimisesta, yhteiskehittelystä sekä erilaisten teknologioiden käyttämisestä. Oppiminen riippuu paljon siitä, mikä lasta kiinnostaa, mitä resursseja on käytettävissä sekä minkälaisia oppimistavoitteita on. Design-suuntautuneessa pedagogiikassa pyritään sijoittamaan oppiminen laajaan ja muuntuvaan oppimissysteemiin, joka kannustaa uuteen luovaan toimintaan. (Enkenberg, Liljeström, Pöllänen, Vanninen & Vartiainen 2014, 3,5.)

Pedagogiikassa lapsi pääsee yhdessä aikuisen kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan oppimisprojektia, joka vahvistaa laaja-alaista osaamista. Lasta kannustetaan tunnistamaan ja tutkimaan lähiympäristön ilmiöitä sekä tekemään omia kysymyksiä niihin liittyen. Lapsi tutkii kiinnostavia ilmiöitä erilaisissa ympäristöissä, esimerkiksi luonnossa sekä rakennetussa ja digitaalisessa ympäristössä. Ilmiöille on ominaista, ettei niihin löydy yksiselitteisesti vain yhtä vastausta tai lopullista ratkaisua, vaan niihin on mahdollista muotoilla eri näkökulmia, kysymyksiä ja ratkaisuehdotuksia. Ilmiöiden ja havaintojen tulee aidosti kiinnostaa lasta sekä linkittyä lapsen elinympäristöön ja kokemusmaailmaan. (Nissinen & Vartiainen 2019, 4.)

Design-suuntautunut pedagogiikka jakautuu neljään päävaiheeseen, jotka sijoittuvat päiväkohtiin, luontoon, kulttuuriympäristöön sekä osittain myös digitaaliseen ympäristöön. Tyypillisesti projekti aloitetaan päiväkodissa tai sen lähiympäristössä, jolloin lapsi saa yhdessä kasvattajan kanssa tutustua valittuun ilmiöön ja luomaan siitä innostavia kysymyksiä. Tutkiessa on hyvä suosia kysymyksiä, joihin ei voi vastata vain kyllä tai ei. Tästä edetään suunnitteluvaiheeseen, jossa pohditaan yhdessä, miten ja millä välineillä sekä kenen avulla kysymyksiin voitaisiin saada vastauksia. Suunnittelun jälkeen on aineiston keruun vuoro, jossa etsitään aiheeseen ja omiin kysymyksiin liittyvää tietoa esimerkiksi metsästä, kirjastosta tai internetistä. Lopuksi aineistot kerätään esitykseksi ja julkaistaan, esimerkiksi julisteeksi päiväkodin seinälle tai

digitaaliseen muotoon. Design-suuntautuneen pedagogiikan oppimispolku on syklinen prosessi, jonka kautta nousseet kysymykset voivat aloittaa uuden tutkimussyklin. (Nissinen & Vartiainen 2019, 3.)

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

Tässä osiossa käsitellään opinnäytetyön toteuttamista, yhteistyökumppania, tiedonhankintamenetelmiä sekä luontopedagogisen työkirjan tavoitteita ja toteutusta. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyökumppanille Pilke päiväkotikaniinille. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi luontopedagoginen työkirja, jonka pohjalta varhaiskasvattajien olisi helppo suunnitella pedagogista toimintaa luontoon ja sen lähiympäristöön Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti.

Opinnäytetyössä hyödynnetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja vinkkejä kestävään kehitykseen sekä sovelletaan Design-suuntautunutta pedagogiikkaa. Opinnäytetyön teoriapohjana käytetään niin suomalaista kuin ulkomaalaista aineistoa ja tutkimuksia, joista saadaan tietoa ympäristökasvatuksesta ja luontosuhteesta. Design-suuntautuneen pedagogiikan tilalle opinnäytetyöhön harkittiin ensimmäisenä Case Forest-pedagogiikkaa. Varhaiskasvatuksen opettaja, ympäristökasvattaja sekä Suomen Ladun lasten luontotoiminnan asiantuntija (2020) Mari Parikka-Nihdin konsultoinnin perusteella todettiin, että Design-suuntautunut pedagogiikka tukee luontopedagogista työkirjaa eniten.

Teoriaosuuden pohjalta opinnäytetyön toiminnallisena osuutena syntyi luontopedagoginen työkirja Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa, joka löytyy opinnäytetyön lopusta. (Liite 5). Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa - työkirjaa laadittaessa on huomioitu varhaiskasvatuksessa voimassa olevat lait ja asiakirjat sekä teoria ympäristökasvatuksesta, luontosuhteesta ja niiden vaikutuksista kasvuun ja kehitykseen. Opinnäytetyön kehittämistä varten saatiin toiveita ja huomioita yhteistyökumppanilta Pilke päiväkotikaniinilta.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on vahvistaa ympäristökasvatuksen osuutta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on edistää luontotietoisuutta helpottaen ympäristökasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista luonnossa eri tavoin ja mahdollisuuksin. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin luonnon vaikutuksia lasten kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen.

4.2 Opinnäytetyön yhteistyökumppani

Pilke Päiväkodit Oy on yksityinen varhaiskasvatuspalveluita toteuttava yritys, jonka pääomistajana toimii norjalainen varhaiskasvatuksen perheyritys Läringsverkstedet. Pilke Päiväkodeilla on luonto-, musiikki- sekä tiedepainotteisia päiväkoteja ympäri Suomea. Pilke Päiväkotien arvoja ovat turvallisuus, suvaitsevaisuus, myönteisyys, osallisuus ja innovatiivisuus. (Pilke Päiväkodit 2020a.)

Pilkkeellä on kolme Luonnossa kotonaan -päiväkotiä, joiden toiminnassa ulkoilmaelämä on kaiken perusta ja päiväkodeissa nukutaan toisinaan mm. riippukeinupäiväunia. Luonnossa kotonaan on osa Suomen Ladun koordinoimaa toimintaa, joka keskittyy varhaiskasvatuksessa toteutettavaan luontoliikuntaan sekä luonto- ja ympäristökasvatukseen. (Pilke Päiväkodit 2020b.)

Opinnäytetyö toteutettiin Pilke Kaniinille, joka on Vantaan Hiekkaharjussa sijaitseva noin 30 paikkainen kahden ryhmän musiikkipainotteinen päiväkoti. Päiväkodin pienen koon vuoksi jokainen lapsi ja varhaiskasvattaja tuntee toisensa mahdollistaen lapsen yksilöllisen tarpeen huomioimisen. (Pilke Päiväkodit 2020c.)

4.3 Opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmät

Tutkimukseen ohjaa usein se, että tutkittavaan ongelmaan ei löydy selvää ratkaisua. Lähtökohtana ongelman ratkaisuun kaivataan uutta tietoa, jonka avulla ymmärretään paremmin ongelman luonnetta sekä keinoja sen ratkaisuun. Eettisesti hyvässä tutkimuksessa edellytetään hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 19, 25.)

Opinnäytetyön alkuvaiheessa otettiin yhteyttä päiväkodin johtajaan puhelimitse kartoittaen kiinnostusta sekä tarvetta luontopedagogiselle työkirjalle. Johtajalle esiteltiin idea luontopedagogisesta työkirjasta, jota päiväkoti voi hyödyntää ympäristökasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Päiväkoti Pilke Kaniini päätyi yhteistyökumppaniksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön.

Ensimmäisessä tapaamisessa tammikuussa 2020 tehtiin tarvekartoitus teemahaastattelun avulla. Haastattelun sujuvuuden varmistamiseksi haastattelijoiden roolit jaettiin niin, että toinen kirjasi haastattelun tietokoneelle ja toinen keskittyi haastattelun etenemiseen. Tapaaminen toteutettiin päiväkodilla lasten lepohetken aikana ja haastatteluun osallistui päiväkodin johtajan lisäksi kaksi kasvattajaa. Haastattelu eteni keskustelunomaisesti tuoden samalla uusia näkökulmia luontopedagogista työkirjaa varten. Haastattelua varten listattiin aihetta rajaavia tukisanoja (Liite 1), kuten ympäristökasvatuksen toteutus ja tarve, kasvattajien

ajatukset, aiemmat kokemukset sekä syntyneet ideat. Haastattelu oli kestoaltaan noin 60 minuuttia.

Hirsjärven ja Hurmeen (2015) mukaan teemahaastattelulle ominaista ovat aihepiirit ilman valmiita kysymysten muotoja tai järjestystä. Teemahaastattelu on menetelmä, joka ei edellytä yhteistä kokemusta, vaan kaikkien osallistujien ajatukset, kokemukset sekä tunteet huomioidaan. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) korostavat teemahaastattelun aihepiirien ja teemojen pysyvyyden, silti kokien haastattelun olevan keskustelunomaista. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) toteavat teemahaastattelun olevan hyvä menetelmä kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tiedonkeruuseen.

Tämän opinnäytetyön tarvekartoitukseen sopi teemahaastattelu, sillä se antoi tilaa vastauksille, ei pakottanut tietyn rungon noudattamista ja kartoitti opinnäytetyön tarvetta. Haastattelun pohjalta päiväkodin varhaiskasvattajat ilmaisivat kiinnostuksen sekä tarpeen luontopedagogiselle työkirjalle. Haastatteluun vastaajat eivät olleet käyneet vain luontopedagogiaan keskittyviä koulutuksia tai käyttäneet vastaavanlaista luontopedagogista työkirjaa. Vastaajat perustelivat työkirjan tarvetta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla (2018), jossa puhutaan ympäristökasvatuksesta. Vastaajat kertoivat päiväkodin lasten vanhempien toiveen met-sän laajemmalle hyödyntämiselle.

Tässä opinnäytetyössä käytetään valmiita dokumentteja, jotka tukevat opinnäytetyön teoriaosuutta, liittyvät opinnäytetyön aiheeseen sekä sen tuotoksena syntyneeseen luontopedagogiseen työkirjaan. Jyväskylän yliopiston (2014) mukaan valmiita dokumentteja ovat kirjat, kuvat, asiakirjat, kirjeet ja mediatekstit. Tämän opinnäytetyön tiedonhankinnassa käytettävät valmiit dokumentit ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja design-suuntautunut pedagogiikka sekä myös aiheeseen liittyvä kirjallisuus ja tutkimukset.

Luontopedagogisessa työkirjassa käytetään kokonaisvaltaisesti oppimisen alueita joka vuodenajan kohdalla. Luontopedagoginen työkirja on laadittu laadukkaan pedagogisen toiminnan suunnittelun tueksi sisällyttäen oppimisen alueita, laaja-alaisen osaamisen tavoitteita, dokumentointia sekä lasten ja huoltajien osallisuutta. Luontopedagogisessa työkirjassa sovelletaan Design-suuntautunutta pedagogiikkaa projektien ja ilmiöpohjaisuuden avulla. Toimintaa ja tavoitteita miettiessä käytettiin tukena pedagogisen toiminnan viitekehystä (Kuvio 1).

Opinnäytetyön palautteenhankintamenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua, jolla kerättiin palaute ja kehittämissuhteet sekä opinnäytetyön teoriaosuudesta että luontopedagogisesta työkirjasta. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan puolistrukturoitu haastattelu sijoittuu strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun välille. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään samat tai lähes samat

kysymykset samassa järjestyksessä. Puolistrukturoitua haastattelua voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa haastattelija on päättänyt haluavansa tiedon juuri tietyistä asioista.

Haastattelu toteutettiin sähköpostin välityksellä marraskuussa 2020 (Liite 2). Haastatteluun vastasi koko päiväkoti Pilke Kaniinin viisihenkinen työyhteisö, joka oli tutustunut luontopedagogiseen työkirjaan ja opinnäytetyön teoriaosaan 1,5 kuukauden ajan. Haastattelun vastauksien perusteella luontopedagogista työkirjaa muokattiin. Palautehaastattelun kysymykset olivat kaikille vastaajille samat ja haastattelussa keskityttiin opinnäytetyön teoriaosuuden ja luontopedagogisen työkirjan ympärille. Haastattelulla saatiin selville, kuinka tuotettu luontopedagoginen työkirja palveli päiväkodin tarpeita sekä koettiinko luontopedagoginen työkirja tarpeeksi nivoutuneeksi opinnäytetyön teorianäyttöön.

4.4 Luontopedagogisen työkirjan tavoitteet

Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus ovat ajankohtaisia aiheita, joista käydään kentällä keskusteluita etsien tapoja toimia arjessa kestävän kehityksen edellytysten mukaisesti sekä luonnon ja ympäristön yhdistämistä osaksi arkea. Opinnäytetyö syntyi kiinnostuksesta pohtia tätä aihetta sekä luoda sen ympärille luontopedagoginen työkirja. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui:

- Millainen luontopedagoginen työkirja tarvitaan varhaiskasvattajien suunnittelun tueksi, jotta pedagogista toimintaa voitaisiin suunnitella luontoon ja sen lähiympäristöön Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti?

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi luontopedagoginen työkirja. Tavoitteena oli, että luontopedagogisen työkirjan pedagoginen toiminta suunnitellaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti huomioiden oppimisen alueet ja luoden pedagogiselle toiminnalle tavoitteet. Luontopedagogisen työkirjan toisena tavoitteena oli antaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille vinkkejä sopivan pedagogisen toiminnan suunnitteluun, jotka ovat muokattavissa ympäristön, lapsiryhmän sekä lasten iän ja kehitystason mukaisesti.

4.5 Luontopedagogisen työkirjan toteutus

Luontopedagogisen työkirjan toteutuksen alkuvaiheessa päätettiin raameja työkirjan sisällölle, ulkonäölle, kohderyhmälle, aikataululle ja teoriapohjalle. Luontopedagogista työkirjaa haluttiin selkeyttää jakamalla se neljään vuodenaikaan nostaen kysymykseksi mistä vuodenaikasta tai kuukaudesta työkirja alkaisi (liite 3). Luontopedagogisen työkirjan ajanjaksoksi mietittiin vuotta tammikuusta tai elokuusta lähtien. Lopulta luontopedagoginen työkirja

päädyttiin aloittamaan syksystä eli syyskuusta, jolloin päiväkotiki on päässyt jo takaisin omaan ryhtiinsä ja luontopedagogisen työkirjan aloittaminen voisi olla ajankohtaisempaa.

Aineistonkeruun pedagogiseen toimintaan aloitettiin alkuvuonna 2020 ja aineistoa saatiin kerättyä hyvin syksyyn mennessä, jolloin luontopedagoginen työkirja kasattiin. Ideoita saatiin varhaiskasvatuksen kentältä sekä hyödynnettiin internetistä löytyvää valmista materiaalia ja sosiaalisessa mediassa olevia varhaiskasvatukseen liittyviä ryhmiä. Kun materiaalia oli saatu riittävästi erilaisiin pedagogisiin toimintoihin, aloitettiin materiaalin karsiminen. Pohdittiin soveltuisiko toiminta oikeasti luonnossa toteutettavaksi sekä kuinka hyvin kyseinen toiminta huomioisi varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen (kuvio 1).

Työkirjaan haluttiin monipuolista ja vuodenaikoihin sopivaa pedagogista toimintaa valikoiden esimerkiksi runot, lorut ja laulut sen perusteella, kuinka hyvin ne sopivat eri vuodenaikoihin. Tärkeää oli huomioida opinnäytetyön yhteistyökumppanin toive pedagogisesta toiminnasta, joka olisi muokattavissa lapsiryhmän koon ja iän mukaan. Luontopedagogisessa työkirjassa hyödynnettiin laatijoiden omia kokemuksia, tietotaitoa ja ideoita, esimerkiksi työkirjasta löytyviin venyttelyihin. Ajateltiin, että venyttelyistä saisi lasta motivoivampaa, jos venyttelyt rakennettaisiin teeman tai tarinan ympärille. Omien ideoiden käytössä on huolehdittu, että ne nojautuvat opinnäytetyön teoriaan.

Pedagogisen toiminnan esittämiseen valmiissa luontopedagogisessa työkirjassa pohdittiin kahden erilaisen taulukkotyylin (liite 4) välillä. Lopulta päädyttiin tekemään jokaisen vuodenaajan alkuun taulukko, johon on värikoodattu kyseiselle vuodenaajalle suunnitellut toiminnat ja tavoitteet oppimisen alueiden mukaan. Pedagogisen toiminnan ohjeet, mahdolliset tarvikkeet ja huomioitavat asiat löytyvät taulukoiden jälkeen värikoodattuina. Työkirjan pedagoginen toiminta rakentui siten, että niistä olisi helppo suunnitella niin lyhyitä kuin pitkäkestoisempia projekteja.

Luontopedagogista kirjaa tehdessä koettiin tärkeäksi osallistuttaa metsäneläin kulkemaan pedagogisen toiminnan mukana virittäen ja motivoiden lasta mukaan toimintaan. Eläimen valinnassa huomioitiin metsäneläimet, jotka eivät nukkuisi talviunta. Luontopedagogisen työkirjan maskottina toimii pupu-pehmolelu, jonka päiväkotiki valitsee ja nimeää.

5 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön edellyttävä tutkimus on luotettava, uskottava ja eettisesti hyväksyttävä. Tutkimuksessa huomioidaan huolellisuus, rehellisyys sekä tarkkuus niin tulosten dokumentoinnissa ja esittämisessä kuin myös tulosten arvioinnissa. Tutkimuksessa

huomioidaan myös eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Luontopedagogisen työkirjan pedagogisen toiminnan luotettavuutta, kehittämisen ja oppimisen näkökulmasta tukee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), sillä pedagoginen toiminta on luotu ja kehitetty tämän asiakirjan pohjalta. Työstäessä luontopedagogista työkirjaa syvennyttiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jotta pystyttiin rakentamaan työkirja, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä, oppimista ja kasvua. Pedagoginen toiminta työkirjassa suunniteltiin laaja-alaista osaamista ja kaikkia oppimisen alueita hyödyntäen.

Opinnäytetyön luotettavuutta pohdittaessa ja tarkasteltaessa kuuluu arvioida käytettyä kirjallisuutta ja kuinka relevantteja ne ovat opinnäytetyön kannalta. Yhtenä nyrkkisääntönä voidaan pitää lähdekirjallisuuden ikää, jonka tulisikin olla alle 10 vuotta. Poikkeuksena voidaan pitää joitain tärkeitä alkuperäislähteitä tai kyseisen alan klassikoita. (Sarajärvi & Tuomi 2017, luku 7.) Kun opinnäytetyön teoriapohjaa on lähdetty rakentamaan, on relevanttiuteen ja luotettavuuteen kiinnitetty eniten huomiota. Valittuja lähteitä on tarkasteltu siltä kannalta, kuinka hyvin ne tukisivat opinnäytetyön aihetta. Lähteiden valinnassa on myös kiinnitetty huomiota lähteiden tuoreuteen ja alkuperään. Tutkimuksien kohdalla kiinnitimme huomiota siihen, että käytettävät tutkimukset olisivat mahdollisimman uusia ja tuoreita.

Eettinen näkökulma tulee esille opinnäytetyössä niin sosiaalialan ammattieettisten ohjeiden kuin myös varhaiskasvatuksen opettajan eettisten ohjeiden kautta. Molemmista ammattieettisistä ohjeista löytyy paljon samoja eettisiä periaatteita kuten osallisuus, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus. (Varhaiskasvatuksen opettajien liitto 2020, 7, 10; Heikkinen 2017, 7.)

Osallisuus näyttäytyy opinnäytetyössä esimerkiksi yhteisten sääntöjen luomisessa ja nukketatterissa, jossa lapset pääsevät suunnittelemaan nukketatterin alusta loppuun. Suurin osa toiminnasta mahdollistaa pysähtymään, keskustelemaan ja ihmettelemään lapsen kanssa. Yhdenvertaisuus näkyy siinä, että luontopedagogisesta työkirjasta on tehty sellainen, jota olisi helppo soveltaa lapsen iän ja kehityksen mutta myös lapsiryhmäkoon mukaan. Oikeudenmukaisuus puolestaan korostuu jokaisen oikeudella osallistua haluamallaan tavalla pedagogiseen toimintaan.

Varhaiskasvatuksen opettajien liiton (2020, 7) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan eettisten periaatteiden taustalla vaikuttaa todellisuus ja tutkittu tieto. Tällä tarkoitetaan sitä, että varhaiskasvatuksen opettaja tuntee lainsäädännön ja ajanmukaisen tutkimustiedon. Opinnäytetyössä tutustuttiin varhaiskasvatusta ohjaavaan lakiin ja asetuksiin sekä opinnäytetyössä käytettiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018). Kyseinen asiakirja on valtakunnallinen ja velvoittaa kuinka varhaiskasvatuksessa tulee toimia.

Luontopedagogisen työkirjan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa huomioitiin, että lapset toimivat eettisesti oikein ja kestävän kehityksen mukaisesti. Esimerkkeinä luonnossa maalatessa käytetään vain luonnonmukaisia värejä, luonnonmateriaalit kerätään luontoa vahingoittamatta ja askartelussa suositaan materiaalien uudelleenkäyttämistä.

6 Opinnäytetyön arviointi

Ympäristökasvatuksen korostaminen varhaiskasvatuksessa sekä päiväkodin arjessa on ajankohtainen ja ajatuksia herättävä aihe. Varhaiskasvattajan on hyvä pohtia mahdollisuuksiaan lisätä ympäristökasvatustietoisuutta toiminnallaan, arvoillaan sekä tietotaidolla. Opinnäytetyö laadittiin poikkeusvuotena, jolloin ympäristön ja lähiluonnon merkitys on korostunut entisestään tehden opinnäytetyöstä ajankohtaisen. Tässä osiossa arvioidaan opinnäytetyötä, yhteistyötä, opinnäytetyön prosessia sekä luontopedagogista työkirjaa.

Arvioinnin tavoitteena on luoda tietoa kehittämisprosessin ohjausta varten. Voidaan siis sanoa arvioinnin olevan kehittämisprosessin kohta, jossa puntaroidaan perusteluita, organisointia ja kehittämiskohteen toteutusta. Prosessiarviointi tuo onnistumiset ja epäonnistumiset näkyviksi, mutta myös lisää erilaisten oppimisprosessien ja näkökulmien näkyvyyttä. Arvioinnin avulla tuotetaan tietoa kehitettävästä asiasta samalla analysoiden sen toimivuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 61.)

Luontopedagogisen työkirjan toteuttaminen vaati teoriapohjaa, luovuutta ja taitoa soveltaa. Teoriaan pohjautuen pystyttiin suunnittelemaan pedagogista toimintaa soveltaen tutut toiminnot eri aiheisiin ja oppimisympäristöihin sopiviksi. Koettiin, että tuttujen pedagogisten toimintojen käyttäminen madaltaa kasvattajien kynnystä kokeilla työkirjaa, varsinkin jos ei itse omaa vahvaa luontosuhdetta. Pedagogiseen työkirjaan sisällytettiin myös vähemmän tuttuja toimintoja, joista kasvattajat saavat uusia sovellettavia ideoita.

Luontopedagogisen työkirjan tekeminen koettiin mielenkiintoiseksi, sillä se tarjosi mahdollisuuden yhdistää teorian ja käytännön sekä vahvistamaan tietoutta ympäristökasvatuksesta, luontosuhteesta ja sen vaikutuksesta. Haastavaa prosessissa oli löytää teoriapohjaa luontosuhde-käsitteestä, jolle ei löytynyt suoraa englanninkielistä vastinetta. Käsitteestä löydettiin teoriaa ruotsiksi, jota hyödynnettiin opinnäytetyössä. Opinnäytetyötä tehdessä huomattiin kuinka kattavasti kestävästä kehityksestä ja ympäristökasvatuksesta löytyi ajankohtaista tietoa ja materiaalia. Tämä positiivinen huomio saikin meidät pohtimaan ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen ajankohtaisuutta sekä koulutuksen ja tietoisuuden lisääntymistä.

Kehittämisehdotuksena luontopedagogiseen työkirjaan liittyen vanhempien osallisuutta voisi lisätä. Työkirjan ympäristökasvatukseen osallistuminen ei näin rajoittuisi vain päiväkotiin, vaan olisi tasainen jatkumo myös kotona. Kiinnostavaa opinnäytetyön kohdalla olisi ollut nähdä, kuinka työkirja kulkee arjessa vuoden ajan mukana, saaden laajempaa palautetta ja kehittämisehdotuksia. Vuoden mittaisessa työkirjassa on mahdollista ja toivottavaa, että lapsen ja kasvattajan luontosuhteet kehittyvät, joten olisi hyödyllistä päästä tutkimaan tätä ilmiötä.

6.1 Yhteistyön arviointi

Opinnäytetyön tekeminen yhteistyökumppani Pilke päiväkotikiin kanssa oli vaivatonta, avointa ja keskustelevaa alusta lähtien. Tammikuun 2020 lopulla opinnäytetyön tekijät ottivat yhteyttä Pilke Kaniiniin ja esittelivät päiväkodin työntekijöille opinnäytetyön ideaa. Päiväkodin johtajalle näytettiin aiheanalyysi. Johtaja koki idean opinnäytetyöstä ja tuotoksena syntyvästä luontopedagogisesta työkirjasta ajankohtaisena ja tervetulleena lisänä päiväkodin arkeen. Päiväkodin varhaiskasvattajat antoivat arvokkaita vinkkejä ja kehitysehdotuksia opinnäytetyön teoriaosuuteen sekä luontopedagogiseen työkirjaan.

Tammikuussa suunniteltiin keväälle 2020 kolme opinnäytetyöhön liittyvää palaveria päiväkodilla. Tapaaminen kasvokkain onnistui kerran, sillä Covid-19 pandemia rajoitti kommunikation tapahtumaan etäyhteyden avulla. Suunnitelmasta poiketen myös palautteen ja kehittämisehdotusten kerääminen tapahtui sähköpostitse. Opinnäytetyön teoriaosuuteen ja itse luontopedagogiseen työkirjaan päiväkoti sai tutustua noin 1,5 kuukauden ajan ja kokeilla työkirjaa käytännössä lasten kanssa.

6.2 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi oli arvokas ja opettavainen kokemus. Jo opinnäytetyöstä sovittaessa tekijöillä oli yhtenevä ajatus työn etenemisestä, jonka myötä tekijöiden yhteistyö sujui moitteettomasti. Prosessi on kestänyt vuoden läpi ja molemmat ovat panostaneet opinnäytetyöhön huomioiden kummankin vahvuudet. Opinnäytetyössä on huomioitu molempien ideat ja ajatukset varmistaen, että molemmat ovat ylleitä opinnäytetyöstä ja luontopedagogisesta työkirjasta.

Aikataulusta ja prosessin tavoitteista oltiin alusta asti samaa mieltä helpottaen työntekoa ja motivaation ylläpitämistä. Covid-19 vaikutti yhteisiin tapaamisiin sekä tapaamisiin päiväkodin kanssa. Toisaalta tämä mahdollisti digiloikan etätapaamisten muodossa, jotka vahvistivat avointa keskustelua, ajatustenjakoa ja yhteistyötä.

Tulevina varhaiskasvatuksen opettajina opinnäytetyön tekijöillä on opintojen ja työkokemusten myötä tullut tutuksi varhaiskasvatusta ohjaavat määräykset ja lait, joihin tutustuttiin vielä syvemmin opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyötä tehdessä saatiin hyödynnettyä laajasti teorian tietoa tutuista ja uusista lähteistä, sekä innolla syvennetty vanhaa tietoa ja opittu uutta samalla kehittyen varhaiskasvattajina.

6.3 Luontopedagogisen työkirjan arviointi

Pilke Kaniinin varhaiskasvattajien (2020) mukaan luontopedagogisen työkirjan käyttö koettiin isona apuna arjen suunnittelussa. Valmiit ja konkreettiset suunnitelmat mahdollistivat pedagogisen toiminnan toteuttamisen myös nopealla varoitusajalla ja sairastapauksissa. Hyvänä koettiin myös vuodenaikojen huomioiminen toiminnassa, joka teki kirjan käytöstä nopeaa, vaivatonta sekä vaihtelevaa. Tärkeänä osana luontopedagogista työkirjaa nähtiin se, että työkirjassa pedagogisen toiminnan lisäksi kiinnitettiin arvokasta huomiota toimintojen tavoitteisiin. Luontopedagoginen työkirja koettiin pedagogisena, selkeänä ja sopivan pituisena.

Luontopedagogisen työkirjan nähtiin olevan hyvin nivoutunut opinnäytetyön teoriaosuuteen, joka oli päiväkodin varhaiskasvattajien mukaan kiinnostavaa ja motivoivaa. Teoriaosuus koettiin entistä näkyvämmäksi työkirjaa käyttäessä. Varhaiskasvattajat kokivat, että teorian ja konkreettisen tekemisen avulla asiat pystyttiin sisäistämään paremmin ja ottamaan samalla osaksi pedagogista toimintaa. (Pilke Kaniinin varhaiskasvattajat 2020.)

Kestävän kehityksen, digitalisaation ja luonnon yhdistelmä nähtiin päiväkodin varhaiskasvattajien mukaan mielenkiintoisena, mutta vieraana alueena. Varhaiskasvattajat olivat myös opinnäytetyöprosessin aikana huomanneet kuinka paljon pedagogisempia metsäretkistä voi saada oppimisen alueita huomioiden. (Pilke Kaniinin varhaiskasvattajat 2020.)

Luontopedagogisessa työkirjassa seikkaileva pupu ja sen kirjoittama alkukirje nähtiin toimintatuokioiden kantavana voimana. Pupu koettiin lapsia motivoivana ja mielikuvitusta ruokkivana maskottina. Varhaiskasvattajat olivat huomanneet, että ne lapset, jotka usein seuraavat sivusta saatiin pupun avulla innostumaan mukaan toimintaan. Varhaiskasvattajat havaitsivat, että lapset kiinnostuivat enemmän luonnon keskellä kun muita virikkeitä ei ollut. Jokaisen metsäretken jälkeen lapsilta kysyttiin palautetta, joka oli positiivista ja uudestaan metsään haluavaa. Lapsista parasta oli ollut pupun talon rakentaminen ja omien soittimien keksiminen metsässä. (Pilke Kaniinin varhaiskasvattajat 2020.)

Kehittämisehdotuksena luontopedagogisesta työkirjasta nousi, että työkirjaa voisi elävöittää kuvilla. Kokonaisuudessaan työkirja oli päiväkodin varhaiskasvattajien mukaan tarkkaan

mietitty ja koottu julkaisu. Päiväkodin varhaiskasvattajat kokivat, että tämän opinnäytetyöprosessin ansiosta he ovat taas askeleen lähempänä luontoa. (Pilke Kaniinin varhaiskasvattajat 2020.)

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Cantell, H. & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 69.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tuki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Fonsen, E., Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2017. Havainnointia ja arviointia varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 62-63.

Eerola-Pennanen, P., Raittila, R. & Vuorisalo, M. 2018. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 21-35.

Parikka-Nihti, M & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä -Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parikka-Nihti M. 2011. Pieniä puroja: kasvua kohti kestävää kehitystä. Helsinki: Lasten Keskus.

Poikonen, P-L & Salminen, J. Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. 2018. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 63.

Raittila, R. 2017. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 210-220.

Wahlström, R. & Juusola, M. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Luontoherkkysharjoituksia ja ympäristökasvatusta lapsille sekä nuorille. Helsinki: Artemia

Willamo, R. 2004. Ympäristö: luontoa ja kulttuuria? Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 32, 39-41.

Sähköiset

Barbett, L., Bragg, R., Clitherow, T., Fido, D., Hinds, J., Hunt, A., Petronzi, D., Richardson, M & White, M. 2019. A Measure of Nature Connectedness for Children and Adults: Validation,

Performance, and Insights," Sustainability, MDPI, Open Access Journal, vol. 11(12), 1-3. Viitattu 29.03.2020. <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/12/3250/pdf>

Berg, P., Pihlajamaa, J & Polvinen K. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. Viitattu 31.3.2020. https://media.sitra.fi/2017/02/27174148/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf

Ekvall, H. 2012. Friskare, gladare och smartare med utomhuspedagogikforskningsöversikt. Viitattu 1.4.2020. http://www.gotbot.se/upload/Botan/Bilder_barn_skola/PDF%20material/Utomhuspedagogik/Utomhuspedagogik%20forsknings%C3%B6versikt.pdf

Enkenberg, J., Liljeström, A., Pöllänen, S., Vanninen, P. & Vartiainen, H. 2015. Design-suuntauksen pedagogiikka 2.1. Viitattu 3.6.2020. <https://www.slideshare.net/Henriikka/dop21>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus

Heikkinen, A. 2017. Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu: 13.11.2020. https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf

Homan-Helenius, P. & Yli-Viikari, A. 2017. Lasten luontosuhde kehittyä tekemällä ja kokeamalla. HAMK Unlimited Professional. Viitattu 31.3.2020. <https://unlimited.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/lasten-luontosuhde>

Jyväskylän yliopisto. 2014. Koppa: Valmiit dokumentit ja tuotetut dokumentit. Viitattu 20.11.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/valmiit-dokumentit-ja-tuotetut-dokumentit>

Karila, K. 2017. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto (toim.) Nyt on pedagogiikan aika- Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu, 10. Viitattu 29.3.2020. <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>

Kola-Torvinen, P. 2017. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto (toim.) Nyt on pedagogiikan aika- Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu, 13-14. Viitattu 27.3.2020. <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>

- Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2010. Keke päiväkodissa: kestävän kehityksen opas. Viitattu 22.3.2020. https://www.kierratyskeskus.fi/files/4679/Keke_paivakodissa.pdf
- Metsähallitus. 2019. Z-sukupolvi ja luontoliikunta. Viitattu 31.3.2020. <https://www.metsa.fi/z-sukupolvi-luontoliikunta>
- Opetushallitus. 2020. Kielten rikas maailma- materiaali. Viitattu 27.3.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>
- Pilke Päiväkodit Oy. 2020a. Tietoa yrityksestä. Viitattu 14.9.2020. <https://www.pilkepaivakodit.fi/tietoa-yrityksesta/>
- Pilke Päiväkodit Oy. 2020b. Luonto. Viitattu 27.3.2020. <https://www.pilkepaivakodit.fi/paivakotien-painotteisuudet/luonto/>
- Pilke Päiväkodit Oy. 2020c. Pilke musiikkipäiväkotikaniini. Viitattu 27.3.2020. <https://www.pilkepaivakodit.fi/paivakodit/vantaa/hiekkaharju/pilke-musiikkipaivakotikaniini>
- Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.11.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. E-kirja. Helsinki: Tammi.
- Suomen Latu 2020. Suomen Ladun lastentoiminta vahvistuu. Viitattu 25.11.2020. <https://www.suomenlatu.fi/uutiset/kaikki-uutiset/lastentoiminta/suomen-ladun-lastentoiminta-vahvistuu.html>
- Suomen ympäristökeskus - SYKE. 2018. Päiväkotien ja koulujen luontoyhteys. Viitattu 31.3.2020. https://www.syke.fi/fi-FI/Suomi_ja_kestava_hyvinvointi/Paivakotien_ja_koulujen_luontoyhteys
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. E-kirja. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 23.11.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/fi-les/HTK_ohje_2012.pdf?_ga=2.56171563.1497085700.1606308749-676055708.1606308749

Varhaiskasvatuksen opettajien liitto. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet. Viitattu: 13.11.2020. https://www.vol.fi/uploads/2020/09/6a555d2b-ammattieettiset-ohjeet_1.painos_low.pdf

Varhaiskasvatustalaki 540/2018. Viitattu 23.3.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Viitattu 22.3.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vartiainen, H. & Nissinen, S. 2019. Design-suuntautunut pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Viitattu 3.6.2020. <https://www.slideshare.net/Henriikka/designsuuntautunut-pedagogiikka-varhaiskasvatuksessa>

Yıldırım, G. & Akamca, G. 2017. The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. Viitattu 2.4.2020. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1143993.pdf>

Julkaisemattomat

Pilke Kaniinin varhaiskasvattajat, 2020. Varhaiskasvattajien palautekysely. Sähköposti 2.11.2020. Pilke Päiväkodit Oy. Vantaa.

Suomen Latu. 2015. Miksi lähiluontoon? - perusteita ja kannusteita ulkona toimimiseen. Viitattu: 6.5.2020.

Kuviot

Kuvio 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36.)⁹

Liitteet

Liite 1: Tarvekartoitushaastattelu	38
Liite 2: Palaute pohja.....	39
Liite 3: Vuodenajat kirjassa.....	40
Liite 4: Pedagogisen toiminnan ja tavoitteiden asettelu luontopedagogisessa työkirjassa	41
Liite 5: Luontopedagoginen työkirja	42

Liite 1: Tarvekartoitushaastattelu

2020

Pilke Kariini tarvekartoitus

Teemahaastattelun tneksi:

- millaisia ajatuksia ympäristökasvatuksesta
- ympäristökasvatuksen toteutus + tarve
- työvälineen konkretisointi
 - ideoita
 - toiveita

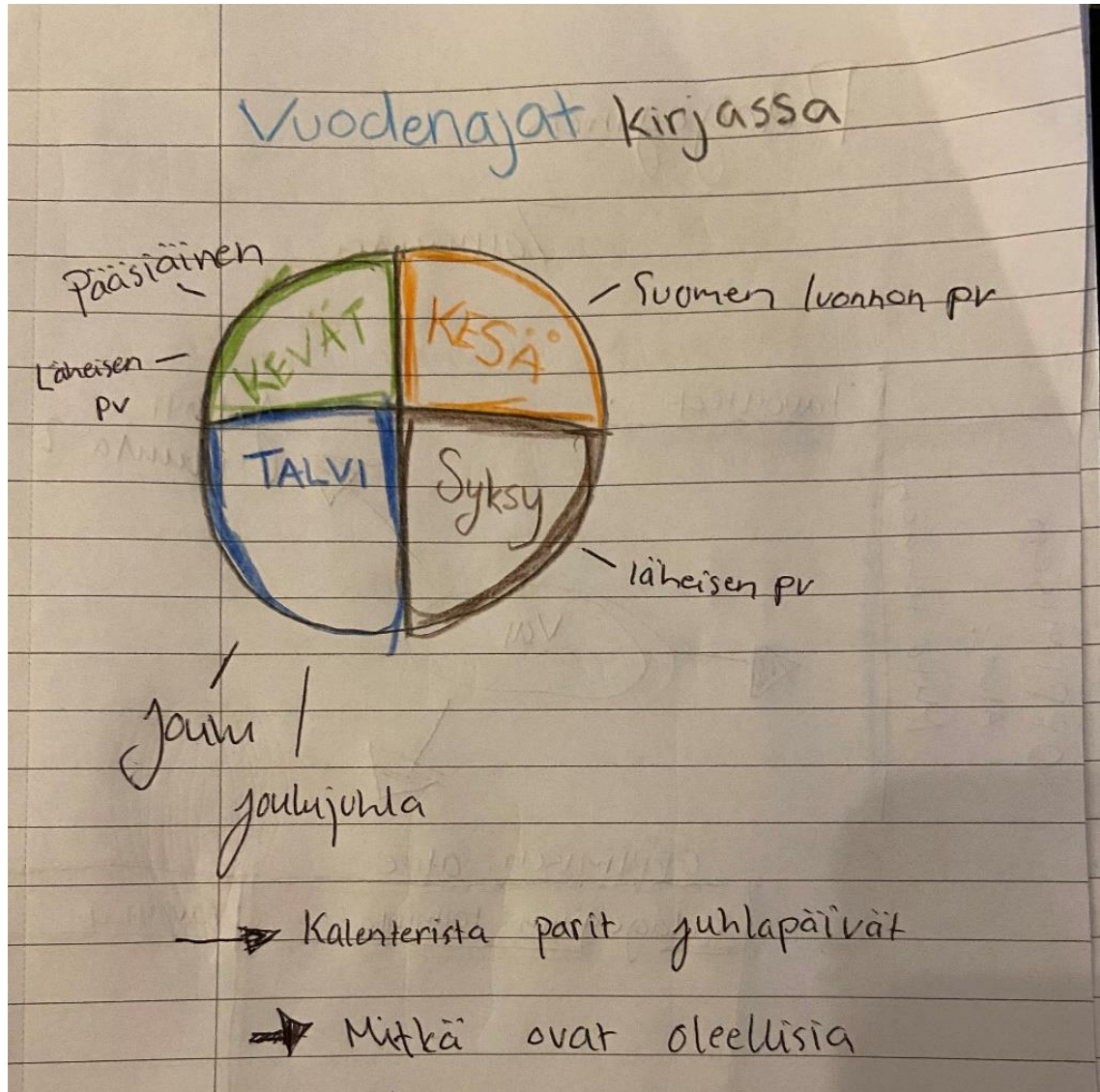
kysy kuinka usein käy lähiluonnossa!!

kokemuksia?
keuhutuksia?

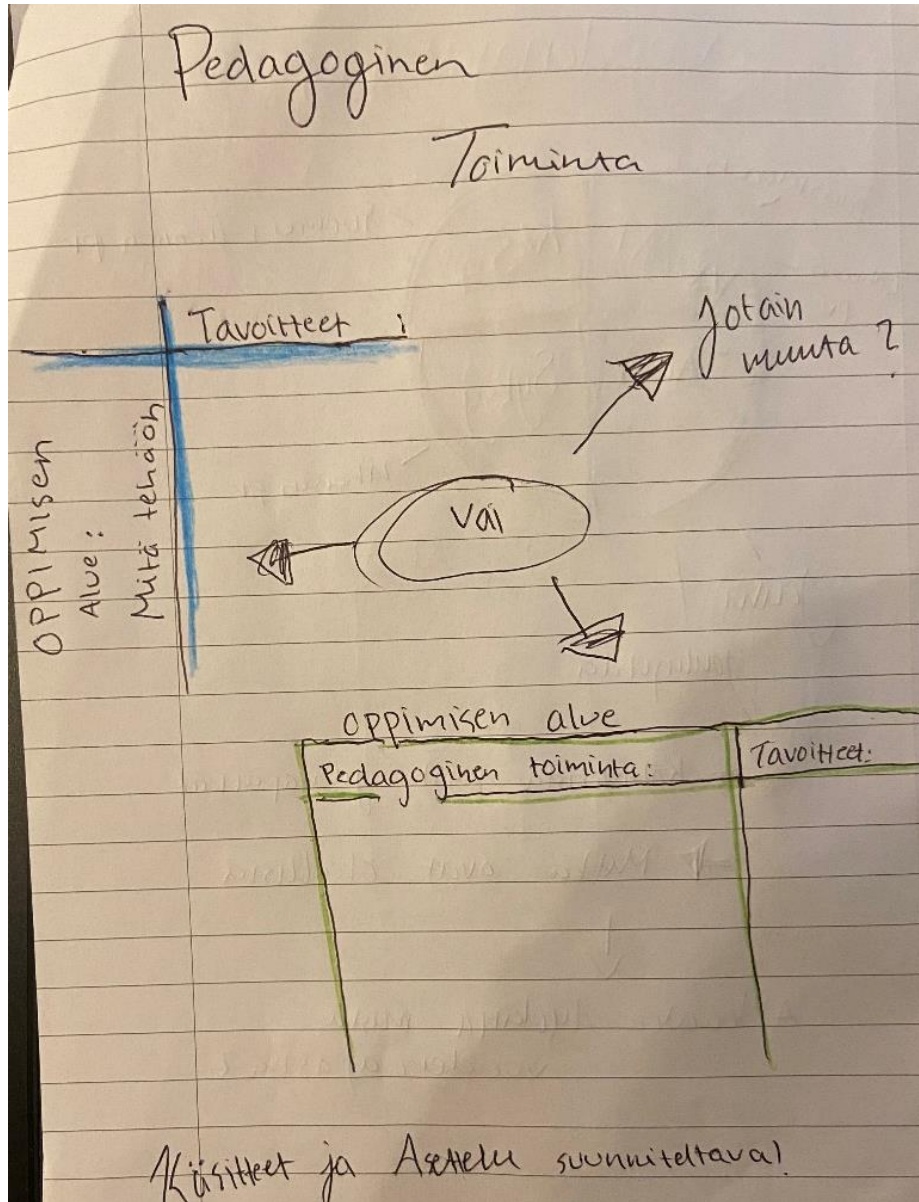
Liite 2: Palautepohja

1. Kuinka toimivaksi koitte työkirjan käytön arjessa? Saitteko millaisia konkreettisia vinkkejä ja/tai ideoita suunnitteluun?
2. Kuinka hyvin koitte työkirjan olevan yhteydessä opinnäytetyön teoriaosuuteen?
3. Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?
4. Lasten palaute! Millaista palautetta lapset antoivat työkirjan pohjalta toteutetusta toiminnasta?
5. Kehittämisehdotukset lopullista työkirjaa varten.

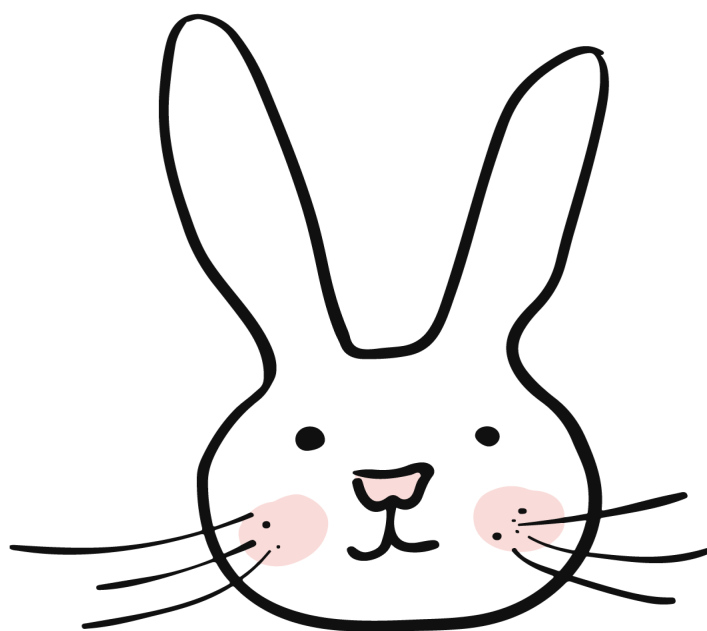
Liite 3: Vuodenajat kirjassa

Liite 4: Pedagogisen toiminnan ja tavoitteiden asettelu luontopedagogisessa työkirjassa

Liite 5: Luontopedagoginen työkirja

LUONTO OSAKSI VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISTA TOIMINTAA

Liisa Vehviläinen ja Taru Vartiainen
Sosionomikoulutus
Laurea-ammattikorkeakoulu
2020

Hei varhaiskasvattaja!

Luonto osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa-työkirjan tarkoituksena on helpottaa teidän arkea suunniteltaessa pedagogista toimintaa luontoon. Luontopedagoginen työkirja on Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen toiminnallisen opinnäytetyön tuotos.

Luontopedagogisessa työkirjassa pedagoginen toiminta rakentuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) esiintyvien oppimisen alueiden ja laaja-alaisen osaamisen mukaisesti. Luontopedagogin työkirja on suunniteltu siten, että pedagoginen toiminta on muokattavissa lapsiryhmän ja lasten iän sekä kehitystason mukaisesti.

Luontopedagoginen työkirja on jaettu neljän vuodenajan mukaan ja viiteen eri värikoodattuun teemaan. Vuodenaikojen sisällä toimintaa voidaan tehdä päiväkodin valitsemassa järjestyksessä, kuitenkin projektit ja juhlapäivät huomioiden. Ajatuksena on, että yhtenäistämässä toimintaa mukana kulkisi päiväkodin valitsema pupu-pehmolelu. Pyrkikää ottamaan pupua mukaan luontoon ja toimintaan. Seuraavalta sivulta löytyykin pupun jättämät terveiset päiväkodin lapsille.

Aloittaessanne luontopedagogisen työkirjan toimintaa valitkaa luontokohde, jossa näkyy vuodenajan muutokset ja jonne pystytte palaamaan uudelleen. Ottakaa ryhmästä kuva tässä paikassa jokaisen vuodenajan alkaessa. Kuvien avulla pystytte havainnoimaan ryhmäanne sekä valitsemaanne luontokohdetta eri vuodenaikoina.

Toivomme teille hauskoja hetkiä luonnossa luontopedagogisen työkirjan parissa!
-Liisa ja Taru

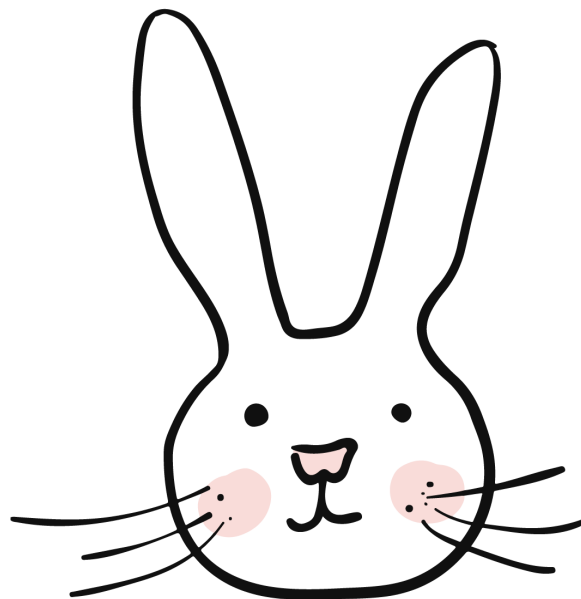
Hei lapset!

Olen Pupu ja asun täällä teidän lähiluonnossanne, tai ainakin luulen niin. Olen sellainen pupu, joka pitää luonnosta, erityisesti roskaamattomasta luonnosta. En oikein tiedä kuinka olen tänne teidän luoksenne päätenyt, mutta haluaisin opettaa teille kaikkea hauskaa luonnosta, sen eläimistä, puista ja kasveista! Olisi kivaa päästä teidän mukaan luontoon seikkailulle, ja nähdä samalla kuinka te toimitte luonnossa.

Aluksi toivon että antaisitte minulle uuden nimen, sillä metsässä on jo tarpeeksi Pupu-nimisiä jäniksiä. Luulen myös, että metsässä toimimista varten tulisi tehdä yhteiset säännöt. Oletteko muuten kuulleet jokamiehen oikeuksista? Jos ette, niin toivottavasti aikuiset osaisivat kertoa teille niistä.

Odotan innolla yhteisiä seikkailujamme lähiluonnossa!

Terveisin minä eli Pupu

SYKSY

Syyskuusta
Marraskuuhun

Syksyllä luonto loistaa väreillään ja tarjoaa mitä mainioimman ajan tutkia luontoa.

Ohessa on esitelty syksyn toiminnat sekä tavoitteet. Tarkemmat ohjeet löytyvät seuraavilta sivuilta. Jokaisessa vuodenajassa on viisi eri teemaa, jotka ovat värikoodattuja myös ohjeiden kanssa.

Työkirjaan valittu syksyn juhla on läheisen päivä marraskuun toisena sunnuntaina.

KIELTEN RIKAS MAAILMA	
Toiminta:	Tavoitteet:
Syksyinen Satuhetki	Keskittymiskyvyn kehittyminen, mielikuvituksen ja kielen kehityksen tukeminen
Syksyisiä Lauluja	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, keskittymiskyvyn sekä kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
Syksyisiä Runoja	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, keskittymiskyvyn sekä kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen

ILMAISUN MONET MUODOT	
Toiminta:	Tavoitteet:
Syksyn väreihin tutustuminen	Värien hahmottaminen ja nimeäminen, monilukutaidon kehittyminen
Musiikin luominen metsässä	Itseilmaisun, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen
Taideteoksia metsästä	Itseilmaisun, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen, kestävä kehitys
Käpyjen keräys	Kestävä kehitys, ajattelu ja oppiminen, matemaattisen ajattelun kehittäminen

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	
Toiminta:	Tavoitteet:
Yhteisten sääntöjen tekeminen ja jokamiehen oikeudet	Eettinen ajattelu, osallisuus ja vaikuttaminen, vastuullinen toiminen luonnossa
Pupun metsämökin rakentaminen	Yhteistyö- ja sosiaaliset taidot, geometrisen ajattelun vahvistaminen

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	
Toiminta:	Tavoitteet:
Tutustuminen metsään	Monilukutaidon ja TVT-taitojen kehittyminen, lapsen luontosuhteen vahvistaminen, ajattelu ja oppiminen
Muodot	Geometrisen ajattelun kehittyminen, monilukutaidon kehittyminen
Suomen eri vuodenaajat	Aikakäsitteen vahvistaminen, TVT-taitojen kehittyminen, ajattelu ja oppiminen

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN	
Toiminta:	Tavoitteet:
Puu-venyttely	Motoristen taitojen kehittyminen, kehontuntemus
Temppurata	Motoristen taitojen kehittyminen, kehontuntemus, turvallinen liikkuminen
Aistirata	Havaitsemisen kehittyminen
Kehontuntemuspeili	Kehontuntemus, ajattelu ja oppiminen

Syksyinen satuhetki

Kirjavinkki: Anne Raunion ja Laila Nevakiven Olli Oravan syyspuuhat-kirja

Ohjeet: Satuhetki voidaan toteuttaa valitussa ympäristössä, kuten metsässä metsäretken päätteeksi. Kirja käsittelee hyvin luontoa ja vuodenkiertoa eläinten silmin

Syksyisiä lauluja

Alkuvalmistelut: Soittimia

Lauluvinkkejä: Syysviisu
Mörrimöykky
Lehdet lentää
Siili Severi

Syysretki/Lähtekäämme metsään
On syksy niin ihmeellinen

Syksyisiä runoja

Runovinkkejä: Tuulenpesät
Syksy
Sateinen päivä
Oravalla puussa

Sumu maalaa hopeaa
Pienen pieni karpässieni
Näin koira metsään menee

Syksyn väreihin tutustuminen

Alkuvalmistelut: Eri väriset muotolaatat

Ohjeet: Valitaan luonnosta sopiva paikka, johon muotolaatat voidaan asettaa kaikkien näkyville. Aluksi värit käydään yhdessä lasten kanssa läpi pohtien mitkä voisivat olla syksyn värejä.. Tämän jälkeen lapset lähtevät joko yksin tai parin kanssa etsimään metsästä väreihin sopivia asioita, joita voidaan tutkia, vertailla ja laskea yhdessä. Lasten kanssa on tärkeää aluksi käydä läpi, ettei puista tai kasveista revitä mitään.

Musiikin luominen metsässä

Alkuvalmistelut: Muistin ja mielikuvituksen tukemiseksi luontoon voidaan ottaa mukaan esimerkiksi rytmikapulat, rytmimuna ja guiro. Itsetehtäviä rytmimunia varten puolestaan tyhjiä ja puhtaita säilyketölkkejä sekä lasi- ja maitopurkkeja.

Ohjeet: Pohditaan lasten kanssa aluksi, miten metsässä voisi luoda musiikkia. Voitaisiinko kepeistä tehdä rytmikapulat, puun rungosta guiro ja suurista kivistä rummut. Metsään voidaan ottaa myös mukaan tyhjiä purkkeja/tölkkejä ja niiden sisään kerätä pieniä kiviä tai käpyjä, jolloin saadaan luotua rytmimuna. Mielikuvitus on vain rajana. Tämän jälkeen lasten kanssa voidaan kuunnella millaisia ääniä metsän soittimista syntyy ja perustaa metsäbändi.

Taideteoksia metsässä

Alkuvalmistelut: Kamera

Ohjeet: Voidaan toteuttaa joko yksin, pienryhmissä tai pareittain. Lapset rakentavat löydetyistä kepeistä kehykset maahan ja sommittelevat niiden sisään taideteoksen metsästä löytyvillä kasveilla, lehdillä, kävyillä jne. Lapsia on hyvä muistuttaa, ettei puusta revitä lehtiä tai kasveja revitä maasta, vaan kerätään valmiiksi irronneita lehtiä ja kasveja.

Taideteosten tekemiseen varataan aikaa 10–15 minuuttia tai vaihtoehtoisesti niin kauan kuin lasten mielenkiinto pysyy yllä. Tämän jälkeen kierretään jokaisen teos läpi ja jokainen saa kertoa mitä teos esittää. Lapset saavat myös ottaa itse/aikuisen avustamana kuvan omasta työstään.

Käpyjen keräys

Ohjeet: Kerätään yhdessä lasten kanssa tarpeeksi käpyjä talteen, joita hyödynnetään talven tonttuaskartelussa. Voidaan tutkia yhdessä mitä käpyjä löytyy sekä laskea niitä.

Yhteiset säännöt & jokamiehenoikeudet

Alkuvalmistelut: Pahvia, tusseja

Ohjeet: Pupu on tuonut lapsille tehtäväksi miettiä yhteiset säännöt luontoon ja siellä toimimiseen. Lopuksi jokaiselta lapselta kerätään oma allekirjoitus sääntöihin. Pupu on myös löytänyt jokamiehenoikeudet ja haluaa kertoa niistä lapsille.

Laadittaessa yhteisiä sääntöjä luontoon vältetään kieltosanojen käyttöä ja mietittäisiinkin mitä siellä saa tehdä ja kuinka luonnossa saa toimia.

Esimerkkinä: Metsän lehtiä saa poimia maasta.

Pupun metsämökin rakentaminen

Alkuvalmistelut: Pupu

Ohjeet: Pupu on lähestynyt lapsia pyytäen heiltä palvelusta. Hän haluaisi, että lapset rakentaisivat metsään hänelle metsämökin talvea varten. Lapset suunnittelevat yhdessä pupulle mökin ja rakentavat sen metsään.

Tutustuminen metsään

Alkuvalmistelut: Tabletti, kuvia metsästä, lehtiä, marjoja

Ohjeet: Tutustuminen metsään tulisi tehdä ennen ensimmäistä metsäretkeä tablettien avulla. Katsotaan myös erilaisia kuvia metsästä eri vuodenaikoina.

Lasten kanssa voidaan pohtia mitä eläimiä Suomen metsissä asuu, entä mitä marjoja, kasveja ja puulajeja metsästä voi löytää.

Metsästä löytyvien materiaalien avulla voidaan tutkia lasten kanssa miltä metsän erilaiset pinnat tuntuvat ja tuoksuvat.

Muodot

Alkuvalmistelut: Muistin tukemiseksi muotolaatat mukaan metsään

Ohjeet: Jakaannutaan pienryhmiin ja tarkoituksena on muodostaa metsästä löytyvillä asioilla (kepeillä, kivillä, kävyillä jne.) erilaisia muotoja. Metsässä voidaan myös etsiä valmiiksi löytyviä muotoja ja nimetä niitä.

Suomen eri vuodenaajat

Alkuvalmistelut: Tabletti

Ohjeet: Nimetään Suomen neljä vuodenaikaa ja käydään vuodenaikojen muutokset läpi. Millainen ilmasto on esimerkiksi talvella? Entäpä kesällä? Voidaan myös vertailla eri vuodenaikoja, mikä on talvessa kivempaa kuin kesässä? Tai miksi kesällä on kivempaa syödä jäätelöä kuin talvella.

Puu-venyttely

Alkuvalmistelut: Varmistetaan että kaikilla on tarpeeksi tilaa.

Ohjeet: Heilutaan kuin tuulessa huojuvat puut.
(Heilutetaan käsiä ylhäällä)

Syystuuli heiluttaa puita puolelta toiselle.
(Venytetään vuorotellen molempia kylkiä)

Tuuli heiluttaa puuta eteenpäin, jolloin puun viimeisetkin lehdet tippuvat.
(Kumarrutaan ja heilutetaan käsiä alhaalla)

Pieni pupu puun alla herää, ja venyttelee pieniä tassujaan.
(Käydään maahan istumaan ja venytetään jalkoja)

Pupu nousee ylös ja ravistelee vielä itseään.
(Noustaan seisomaan ja ravistellaan kehoa)

Pupu hengittää raikasta syysilmaa nostaen pienet olkapäät korviinsa.
(Hengitellään muutaman kerran rauhassa syvään)

Temppurata

Alkuvalmistelut: Köyttä, häntäpalloja, hulavanteita, jalkapallo

Ohjeet: Temppuradan voi rakentaa luontoon samalla tavalla kuin sisällekin. Kepeistä tai suurista kivistä voidaan rakentaa ympyröitä, joihin on tarkoitus hypätä tasajaloin tai yhdellä jalalla. Näitä samaisia ympyröitä voidaan hyödyntää myös tarkkuusheitossa.

Puunrungot toimivat hyvin kiipeilyyn ja niiden avulla voidaankin myös harjoitella tasapainoilua, trapetsikävelyä ja alta ryömimistä. Puun kannoilla voidaan tasapainoilla ja asennot voidaan ideoida yhdessä lasten kanssa. Kepeistä puolestaan voidaan rakentaa "polku" joka tulee selvittää palloa kuljettamalla ja lopuksi heittämällä maaliin.

Aistirata

Alkuvalmistelut: Laatikoita, käpyjä, kiviä, havunneulasia, havuja, lehtiä (märkiä ja kuivia), vettä, purkkeja

Ohjeet: Laitetaan eri materiaaleja omiin laatikkoihinsa. Lapset saavat yksitellen laittaa kätensä laatikkoihin ja arvailla, mitä laatikoissa on. Lapsilta voidaan myös kysellä, miltä materiaalit tuntuvat. Aistirata voidaan toteuttaa purkkeihin, joita voi haistella. Näistä voi keskustella tunnistaako hajun perusteella purkin sisältöä.

Kehontuntemuspeli

Alkuvalmistelut: Hernepusseja

Ohjeet: Aluksi lasten kanssa käydään läpi kehonosat. Tämän jälkeen lapset menevät pareittain ja ottavat yhden hernepussin. Lapsi asettaa hernepussin esimerkiksi toisen lapsen olkapäälle, jolloin kyseisen lapsen tulee nimetä kyseinen kehonosa ja vuorot vaihtuvat.

Pienempien lasten kanssa kehontuntemuspeli voidaan toteuttaa siten, että lapset istuvat maahan ja muodostavat aikuisen ympärille puolikaaren. Heidän joukostaan valitaan vuorotellen yksi lapsi, joka saa käydä asettamassa hernepussin valitsemansa kehonosan päälle. Kehonosa nimetään yhdessä koko ryhmän kanssa.

Syksyn juhla: Läheispäivä marraskuun toisena sunnuntaina

Alkuvalmistelut: Kartonkia, liimaa, luonnonmateriaaleja (keppejä, lehtiä, havuja, havunneulasia), tusseja

Ohjeet: Leikataan kartongista sopivan kokoinen pala, johon kirjataan lapsen keksimä runo ja onnentoivotukset läheiselle. Kirjoituksen jälkeen lapsi voi piirtää toiselle puolelle itsestään ja läheisestään kuvan. Valmis kuva voidaan kehystää ja koristella luonnonmateriaaleilla.

TALVI

Joulukuusta
Helmikuuhun

Talvella luonto rauhoittuu ja hiljenee.

Ohessa on esitelty talven toiminnot sekä tavoitteet. Tarkemmat ohjeet löytyvät seuraavilta sivuilta. Jokaisessa vuodenajassa on viisi eri teemaa, jotka ovat värikoodattuja ohjeiden kanssa.

Työkirjaan valitut talven juhlat ovat joulujuhla sekä laskiainen.

KIELTEN RIKAS MAAILMA	
Toiminta:	Tavoitteet:
Sadutus	Keskittymiskyvyn kehittyminen, mielikuvituksen ja kielen kehityksen tukeminen, osallisuus ja vaikuttaminen
Talvisia loruleikkejä	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen sekä keskittymiskyvyn kehittyminen
Talvisia lauluja	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen sekä keskittymiskyvyn kehittyminen

ILMAISUN MONET MUODOT	
Toiminta:	Tavoitteet:
Nukketeatteri	Erilaisiin ilmaisumuotoihin tutustuminen, osallistuminen ja vaikuttaminen, suunnittelu- ja yhteistyötaidot, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Käpytontut	Kestävä kehitys, itseilmaisun ja luovuuden kehittyminen, suunnittelutaidot
Lumen maalaaminen	Ilmaisun toteuttaminen eri alustoille, värien hahmottaminen
Suolakidemaalaus	Eri tekniikoihin tutustuminen ja toteuttaminen, värien hahmottaminen
Lumihutale	Muotojen hahmottaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen, projektioppiminen
Talven värit	Värien hahmottaminen ja nimeäminen, monilukutaidon kehittyminen

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	
Toiminta:	Tavoitteet:
Tutustuminen talveen	Menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden pohtiminen, TVT-taitojen kehittyminen, osallisuus ja vaikuttaminen
Tutustuminen eri jouluihin	Osallisuus ja vaikuttaminen, eri perinteisiin tutustuminen

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	
Toiminta:	Tavoitteet:
Metsän eläimet	Ajattelu ja oppiminen, eläinten tunnistaminen, TVT-taitojen kehittyminen
Lumi	Geometrisen ajattelun kehittyminen, havainnointi, TVT-taitojen kehittyminen, projektioppiminen
Luonnon muutokset	Luonnon eri ilmiöiden havainnoiminen ja tutkiminen, geometrisen ajattelun vahvistaminen

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN	
Toiminta:	Tavoitteet:
Oikeanlainen pukeutuminen ulos	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
Pulkkamäki	Motoristen taitojen kehittyminen, turvallinen liikkuminen
Eteläntuuli ja pohjantuuli	Sääntöjen opettelu, motoristen taitojen kehittyminen, vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot, itsesäätelytaidot, tunnetaidot
Lumivenyttely	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, motoristen taitojen kehittyminen
Lumipalloviesti	Motoristen taitojen kehittyminen, itsesäätelytaidot, tunnetaidot, sääntöjen opettelu
Piparien leivonta	Itsesäätelytaidot, tunnetaidot

Sadutus

- Alkuvalmistelut: Muistiinpanovälineet
- Ohjeet: Sadutetaan kevätjuhlaa varten lapset metsäteemasta. Sadutus suositellaan helmikuun loppuun ja rekvisiitta valmistetaan keväällä.

Talvisia loruleikkejä

- Loruvinkkejä: Karhu nukkuu
Talvimarssi
Pikkupeikko takkutukka
Lumiukko pihamaalle
Pakkasaamuna paleltaa
Nirskuen narskuen puhuu herra Pakkanen
Hiipii viisi tonttua tähtitaivaan alla
Lumi alleen maan sulkee

Talvisia lauluja

- Alkuvalmistelut: Soittimia
Lumihiutale
- Lauluvinkkejä: Koska luistellaan
Ole mulle kaveri
Minun ystäväni
Pikkutonttu nukkuu
Sinivuorten yö
Revontulitanssi
Lumiukot marssivat
Rati riti ralla
Pieni pilvi pehmainen
Hei tonttu-ukot hyppikää
Lumiukot ketjussa kulkee

Nukketeatteri

- Alkuvalmistelut: Tutkitaan ja keskustellaan ensin eläinten talviunista. Hahmojen valmistukseen tikkuja, eri väristä kartonkia ja kyniä tai valmiita hahmoja.
- Ohjeet: Nukketeatteri aloitetaan käsikirjoituksen suunnittelulla. Tähän voi käyttää valmista talviuniin liittyvää tarinaa tai kirjoittaa yhdessä oman. Valmistetaan tai käytetään valmiita hahmoja, sekä rakennetaan teatteri valittuun paikkaan, esimerkiksi laatikkoon tai pöydälle.

Käpytontut

- Alkuvalmistelut: Aiemmin kerätyt kävyt, punainen huopa, Erikeeper-liimaa
- Ohjeet: Leikataan huovasta tarpeeksi iso pala, josta saadaan kävyille tonttulakit. Liimataan lakki kiinni käpyyn. Varmistakaa, että kävyt ovat kuivuneita ennen askartelua.

Lumen maalaaminen

- Alkuvalmistelut: Luonnollisia värejä, joita voi tehdä itse esim. juureksista, hedelmistä, marjoista ja kahvista
- Ohjeet: Jokainen lapsi valitsee oman mieluisan paikkansa, jossa haluaa maalaila. Lumeen maalataan valmistetuista väreistä taideteoksia, ja niistä voidaan ottaa kuvia.

Suolakidemaalaus

- Alkuvalmistelut: Siveltimiä, vesivärejä, akvarellipaperia, vettä, suolakiteitä, maalausalusta, teippi
- Ohjeet: Teipataan paperi kiinni maalausalustaan. Paperille maalataan märällä siveltimellä runsaasti vesiväriä. Kannustetaan lasta käyttämään paljon eri värejä ja maalaamaan isoja värialueita.
- Märän maalauksen päälle ripotellaan suolakiteitä, jonka jälkeen paperin annetaan kuivua. Kuivumisen jälkeen paperi irroitetaan alustasta ja suolat kopistellaan pois.

Lumihiutale

- Alkuvalmistelut: Tarkoituksena suorittaa projektimuotoisesti Lumi-toiminnan kanssa. Tabletti, paperia, värikyniä/vesivärejä, sakset, luuppeja
- Ohjeet: Aluksi tutkitaan lasten kanssa esimerkiksi tabletilta miltä lumihiutaleet näyttävät. Tämän jälkeen voidaan tutkia ulkona luoppien avulla lumihiutaleita ja niiden koostumusta.
- Lumihiutaleiden tutkimisen jälkeen voidaan maalata tai piirtää erilaisia lumihiutaleita paperille. Lumihiutaleita voi myös leikata esimerkiksi sanomalehdestä.

Talven värit

Alkuvalmistelut: Eri väriset muotolaatat

Ohjeet: Mennään talviseen metsään ja valitaan sopiva paikka, johon muotolaatat voidaan asettaa kaikkien nähtäville. Värit käydään yhdessä lasten kanssa läpi pohtien, mitkä voisivat olla talven värejä.

Lapset lähtevät joko yksin tai parin kanssa etsimään metsästä väreihin sopivia asioita. Keräämisen jälkeen voidaan löydöksiä vertailla.

Käydään alussa lasten kanssa läpi, että on tärkeää ettei puista tai kasveista revitä mitään.

Tutustuminen talveen

Alkuvalmistelut: Tabletti, videot etsitty etukäteen

Ohjeet: Mietitään lasten kanssa aikaisempia talvia ja etsitään esimerkiksi YouTubesta videoita menneistä talvista.

Pohditaan, voiko olla talvi ilman lunta ja miten talvi näkyy metsässä. Kannustetaan lapsia juttelemaan vanhempien kanssa vanhempien lapsuuden talvista.

Tutustuminen eri jouluihin

Alkuvalmistelut: Tabletti, videot etsitty etukäteen

Ohjeet: Pohditaan vapaamuotoisesti miksi joulua vietetään. Katsotaan esimerkiksi YouTubesta videoita eri kulttuurien jouluista. Keskustellaan eri tavoista viettää joulua ja annetaan lasten kertoa kuinka heillä vietetään joulua.

Voidaan myös puhua entisaikojen jouluista, jolloin esimerkiksi sähkökynttilät ovat korvattu oikeilla kynttilöillä.

Metsän eläimet

- Alkuvalmistelut: Kirjoja eläinten talvehtimisesta ja jäljistä, tabletti/puhelin, mittanauha, muistiinpanovälineet, luuppeja, eri värinen pupu
- Ohjeet: Aluksi pupu saapuu paikalle eri värisenä, ja voidaan pohtia, mistä on kyse. Tämän jälkeen tutkitaan kirjoista ja netistä kuinka eri metsän eläimet talvehtivat ja miten niiden värit muuttuvat.

Voidaan käydä lähiympäristössä etsimässä ja kuvaamassa eläinten jälkiä, mitataan niitä ja kirjataan ylös tuntomerkkejä. Niitä voidaan myös tutkia luupeilla. Jälkiä voidaan seurata ja yrittää selvittää eläimen elintapoja, ruokavaliota yms. Myöhemmin päiväkodilla voidaan selvittää minkä eläimen jälkiä ne olivat.

Jos jälkiä ei löydy, voidaan niitä tutkia oppaasta tai netistä. Mietitään yhdessä miten eläimet elävät talvella, esimerkiksi mitä ruokaa eläimet voisivat löytää talvisesta metsästä.

Lumi

- Alkuvalmistelut: Tarkoituksena suorittaa projektimuotoisesti Lumihiutale-toiminnan kanssa. Luuppeja, lasi, tabletti, muistiinpanovälineet
- Ohjeet: Tutkitaan ensin lunta ja sen muodostumista tablettilta. Selvitetään eri sanoja lumeen liittyen, esimerkiksi härmä, tykkylumi, tykkilumi, räntä. Jos lapsilta tulee kysymyksiä tai ideoita tutkimuskohteisiin, kirjoitetaan ne ylös ja pyritään löytämään niihin vastauksia luonnosta.

Jos mahdollista, tutkitaan vanhaa ja uutta lunta. Otetaan ulkoa lunta lasiin, ja viedään se sisälle. Seurataan yhdessä mitä lumelle tapahtuu ja onko lumi puhdasta. Mistä se voisi johtua?

Luonnon muutokset

- Ohjeet: Pohditaan yhdessä miten luonto on muuttunut. Onko maassa lunta vai onko lunta vielä satanut? Näkyykö enää niin paljon eläimiä, mitä eläimiä näkyy ja mitä ei?

Millaisia muutoksia talvessa on esimerkiksi syksyyn verrattuna?

Oikeanlainen pukeutuminen ulos

Alkuvalmistelut: Paperinukke/Barbie/pehmolelu ja sopivat kesä- ja talvivaatteet

Ohjeet: Pohditaan yhdessä minkälaisia säätiloja talvella voisi olla, jonka jälkeen lapset saavat vuorotellen pukea valitulle hahmolle vaatteita sovittuun säähän sopivaksi. Tämän jälkeen pohditaan yhdessä, voisiko niillä vaatteilla mennä ulos. Pukemista jaetaan niin kauan, että päästään yhteisymmärrykseen millaiset vaatteet ulosmenemiseen talvella tarvitaan.

Pulkkamäki

Alkuvalmistelut: Esimerkiksi laskiaistiistaina. Muistutetaan vanhempia viikkoa aikaisemmin pulkkamäestä, pienet eväät mukaan

Ohjeet: Otetaan omat pulkat mukaan ja mennään viettämään hauskaa aamupäivää pulkkamäkeen.

Etelätuuli ja pohjatuuli

Alkuvalmistelut: Kaksi eriväristä liiviä/huivia, sopiva alue hippa-leikkiin

Ohjeet: Valitaan yksi etelätuuli ja yksi pohjatuuli. Kun pohjatuuli saa jonkun pelaajan kiinni, tulee pelaajan jäätyä paikoilleen. Etelätuulen koskettaessa pelaaja sulaa, ja pääsee jatkamaan leikkiä.
Tärkeä huomioida ettei leikkialue ole liian jäinen.

Lumivenyttely

Ohjeet: Suuren kuusen oksa taipuu lumen määrästä alaspäin.
(Kurkotus ylös ja alas)

Lumi valahtaa oksalta suoraan maahan
(ravistellaan käsiä alhaalla)

Oksa heilahtaa takaisin ylös, jolloin kuusi ravistelee loput lumet päältään.
(Yläkropan kierto)

Pikku pupu jäi lumen alle ja ravistelee lumet päältään pois.
(Ravistellaan kehoa)

Pupun jalat ovat aivan lumessa, joten pupu istuu maahan ja puhdistaa ne.
(Istutaan maahan ja venytetään käsiä varpaita kohti)

Lopuksi pikku pupu hengittää raikasta ilmaa keuhkoihinsa samalla vetäen pienet olkapäänsä kohti korviaan.
(Hengitetään syvään ja nostetaan olkapäät korviin)

Piparien leivonta

- Alkuvalmistelut: Valmis piparkakkutaikina sulamaan, piparkakkumuotteja, kaulimia, vehnä jauhoja, leivontamyssyt ja essut, pelti sekä leivinpaperi
- Ohjeet: Aloitetaan leivonta käsien huolellisella pesulla. Tämän jälkeen suojataan hiukset leivontamyssyllä ja vaatteet essulla. Uuni on hyvä laittaa jo alussa päälle taikinan ohjeen mukaan.
- Jauhoitetaan pöytä, jonka jälkeen lapsille annetaan oma taikinapala. Lapset saavat kaulita taikinasta levyn, johon painavat oman valintansa mukaan piparkakkumuotteja. Tämän jälkeen piparit nostetaan pellille ja nostetaan pelti uuniin ohjeessa kerrotuksi ajaksi.
- On tärkeää huomioida, että paistetaan samankokoisia pipareita samalla pellillä.
- Lasten tekemiä pipareita voidaan maistella välipalalla.

Talven juhlat:

Joulujuhla

- Alkuvalmistelut: Lyhtyjä, kaikille omat rastipassit, rastitehtäviä
- Ohjeet: Pupu on tehnyt yhdessä tonttujen kanssa tonttupolun metsään. Tonttupolkua valaisevat lyhdyt, joiden varrelta löytyvät myös 7 erilaista rastitehtävää, jotka päiväkotit itse valitsee.
- Rastitehtävät voivat käsitellä luonnon muutoksia, metsän värejä, metsän eläimiä, sana-arvuutteluita, pienen liikunnallisen osuuden, talven pukeutumista ja joulua.
- Kun rastitehtävät on suoritettu vanhempien kanssa, löytyy polun päästä löytyy jokaiselle lapselle pieni joululahja, jonka pupu ja tonttu ovat jättäneet.

Laskiainen

- Alkuvalmistelut: Muistutetaan vanhempia viikkoa aikaisemmin pulkkamäestä, pienet eväät mukaan
- Ohjeet: Otetaan omat pulkat mukaan ja mennään viettämään hauskaa aamupäivää pulkkamäkeen.

KEVÄT

Maaliskuusta
Toukokuuhun

Keväällä pääsee ihailemaan luonnon heräämistä talven jälkeen.

Ohessa on esitelty kevään toiminnot sekä tavoitteet. Tarkemmat ohjeet löytyvät seuraavilta sivuilta. Jokaisessa vuodenaajassa on viisi eri teemaa, jotka ovat värikoodattuja ohjeiden kanssa.

Työkirjaan valitut kevään juhlat ovat pääsiäinen, läheisen päivä toukokuun toisena sunnuntaina sekä kevätkuuhla.

KIELTEN RIKAS MAAILMA	
Toiminta:	Tavoitteet:
Keväiset laulut	Keskittymiskyvyn kehittyminen, mielikuvituksen ja kielen kehityksen tukeminen
Keväiset lorut	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
Keväiset runot	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
Kirjallisuus ilmastonmuutoksesta	Osallisuus ja vaikuttaminen, kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen

ILMAISUN MONET MUODOT	
Toiminta:	Tavoitteet:
Rekvisiittaa nukketeatteriin	Osallisuus ja vaikuttaminen, suunnittelu- ja yhteistyötaidot ja luovan ongelmanratkaisun kehittyminen
Musiikkimaalaus	Aistien kehittyminen, hahmottaminen sekä itseilmaisun, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen
Virpomisvitsat	Itseilmaisun, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen, kestävä kehitys
Koti/kauppaleikki metsässä	Oppimisympäristön rakentaminen eri ympäristöön, yhteistyötaidot, leikkitaitojen tukeminen

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	
Toiminta:	Tavoitteet:
Roskien lajittelu	Kestävä kehitys, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito
Eläinten poikaset	Eläinlajien tunnistaminen, lähiyhteisön moninaisuuden tarkastelu

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	
Toiminta:	Tavoitteet:
Oma puutarha	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, ajattelu ja oppiminen, ilmiöiden havaitseminen
Auringon auttamistalkoot	Ilmiöiden havaitseminen, ajattelu ja oppiminen
Kevään merkit ja muutokset aiempiin vuodenaikoihin	Monilukutaidon ja TVT-taitojen kehittyminen, ajattelu ja oppiminen, luonnon ilmiöiden havaitseminen, menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden tarkastelu, projektioppiminen

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN	
Toiminta:	Tavoitteet:
Musiikkiliikunta	Yhteistyötaidot, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, itsesääätelytaidot, itseilmaisun, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen
Kuvasuunnistus	Aikakäsitteen ymmärtäminen ja kehittyminen, yhteistyötaidot, hahmottaminen
Hyvät eväät	Myönteisen ruokakasvatuksen tukeminen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
Mysterilaatikot	Aistien kehittyminen, myönteisen ruokakasvatuksen tukeminen, monilukutaidon kehittyminen

Keväisiä lauluja

Lauluvinkkejä: Kärpänen
Väri laulu
Siivouslaulu
Ihme ja kumma
Lennä lennä leppäkerttu
Kevätsää lämmittää
Pikku päästäinen
Kaksi on paatissa soutajaa

Keväisiä loruja

Loruvinkkejä: Tämä pieni possu
Leppäkertun aamutoimet
Varpunen nokkii katolla
Noita-akka pitkänokka
Aurinko aurinko lettuja paistaa

Keväisiä runoja

Runovinkkejä: Kevätsade
Kevään työt
Lämpömittari
Kukkien kupit
Ap-ap-rilliä
Kuukausien kulku
Kuukausien nimet
Rastaitten porkkanat
Myönteinen hyönteinen
Mehiläisten mökissä

Kirjallisuus ilmastonmuutoksesta

Ohjeet: Käsitellään ilmastonmuutosta kirjallisuuden avulla.

Kirjavinkkinä: Rohkea tyttö ja jättiläiset - Zoe Tucker.
Kirja kertoo kuinka pienilläkin teoilla saadaan aikaan suuria muutoksia.

Mitä jääkarhu sanoi pingviinille? - Martti Lintunen
Kirja on selkokielellä ilmastonmuutoksesta kertova kirja.

Onni-pojan kierrätyskirja - Sanna Pellicioni
Toivon talvi - Katri Tapola
Kirjat sopivat alle 3-vuotiaille lapsille ilmastonmuutoksen käsittelyyn.

Rekvisiitta nukketheateriin

- Alkuvalmistelut: Alkuvalmistelut riippuvat siitä millaista rekvisiittaa lapset haluavat tehdä nukketheateriin
- Ohjeet: Lapsia on talvella sadutettu, jonka pohjalta on lähdetään rakentamaan nukketheateria. Lapset saavat suunnittelevat sen pohjalta rekvisiitan Lapsia voidaan jakaa pienempiin suunnitteluryhmiin, joiden ideat esitellään ja valitaan toteutukseen.

Musiikkimaalaus

- Alkuvalmistelut: Pensselit, vesivärit, paperia, kipot vettä varten, halutessaan luontoääniä puhelimelta
- Ohjeet: Toteutetaan musiikkimaalaus metsässä alueella, jossa on tasaista ja lapsille helppo maalta. Jokaiselle lapselle jaetaan pensselit, vesivärit, paperi sekä kippo vettä varten. Voidaan kokeilla maalaamista myös havunoksilla, kävyillä tai kivillä.
- Tarkoituksena on kuunnella metsän ääniä ja haistella miltä metsässä tuoksuu ja sen pohjalta maalata paperille teos kuvaamaan metsästä syntyneitä tunnelmia. Taustalle voi laittaa soimaan luonnonääniä. Voidaan kokeilla maalausta myös esimerkiksi havunoksilla, kävyillä tai kivillä.

Virpomisvitsat

- Alkuvalmistelut: Lapset keräävät vitsat yhdessä omien huoltajiensa kanssa ja tuovat ne päiväkotiin
- Ohjeet: Virpomisvitsojen koristeet tehdään silpuista ja suikaleista, joita on jäänyt yli muista askarteluista.

Koti/kauppaleikki metsässä

- Alkuvalmistelut: Eri leikkiruokailuvälinettä, luonnosta löytyviä materiaaleja tai leikkiruokaa
- Ohjeet: Kotileikissä käytetty ruoka voi olla metsästä löytyvät marjat, lehdet, havunneulaset, kävyt. Vain mielikuvitus on rajana. Koti puolestaan voidaan rakentaa erikokoisista kepeistä puun juureen.
- Kauppaleikissä kauppa voidaan rakentaa esimerkiksi kiven juureen, jolloin kivi toimii kaupan kassana, jonka takaa tuotteet annetaan asiakkaille. Kaupan myytävinä tuotteina voidaan käyttää valmiita leluja tai etsiä luonnosta mielikuvituksen mukaan.
- Lehdet ja pikkukivet puolestaan voivat tässä toimia rahana.

Roskien lajittelu

- Alkuvalmistelut: Jos roskien lajittelu toteutetaan metsässä, silloin käsiineet ja jätesäkki. Jos päiväkodilla silloin voidaan hyödyntää päiväkodilta löytyviä roskia (maitopurkki, tölkit, muoviroskat, bioroskat)
- Ohjeet: Metsässä toteuttaessa roskien poimintaa on tärkeää tehdä selväksi, että aikuinen poimii roskat ja näyttää niitä lapsille. Lapset jaetaan pienryhmiin. Löydettyä roska luonnosta mietitään, onko roska pahvia, muovia vai jotain muuta.
- Lasten kanssa myös pohditaan mihin roska tulisi oikein lajitella. Lapsilta voi roskien poiminnan lomassa kysellä kierrätetäänkö heillä kotona ja mitä kaikkea kierrätetään. Kerättyä roskaa metsästä lasten kanssa voi pohtia mitä roskat aiheuttavat eläimille.
- Päiväkodilla tapahtuva lajittelu puolestaan järjestetään siten, että jokaiselle roskalle nimetään oma roskakori, eli biojäte, metalli, muovi jne. Lasten kanssa käydään läpi kuinka roskat lajitellaan ja lopuksi voidaan testata muistavatko lapset mihin esimerkiksi metallitölkki lajitellaan.

Eläinten poikaset

- Alkuvalmistelut: Tabletti
- Ohjeet: Puhutaan lasten kanssa eläinten poikasista ja minkä takia niitä, luonnon eläimiä ylipäätään, ei saa häiritä tai mennä koskemaan. Voidaan tutkia ja pohtia eläinten poikasten ravintoa ja millaisia eläinperheitä voisi olla olemassa. Aiheeseen liittyen voidaan myös keskustella lasten omista perheistä, ja kuinka jokainen niistä on omalla tavallansa erilainen.

Oma puutarha

- Alkuvalmistelut: Multaa, vettä, siemeniä, istutuspurkki
- Ohjeet: Esimerkiksi raeruohon kasvamisen seuraamista. Lapset voivat koristella istutuspurkin oman mielensä mukaan ja he saavat itse istuttaa raeruohonsa. Viikon aikana voidaan tehdä havaintoja raeruhosta, esim. kuinka paljon se on kasvanut, kuinka paljon sitä on kasteltu, onko se ylipäätään lähtenyt kasvamaan ja kasvaako se tasaisesti.

Auringon auttamistalkoot

Alkuvalmistelut: Lapioita

Ohjeet: Viimeisten lumien sulaessa järjestetään jään hävitystehdas. Koputellaan lasten kanssa jäätä rikki lapioilla, yritetään kaivaa asfaltti esiin ja kannetaan lumet lätäköihin sulamaan.

Pohditaan yhdessä millaisen ilmiön lumen pudottaminen vesilätäkköön aiheuttaa, onko lumi sulaessaan painaa vai kevyttä, irtoaako lumi helposti asfaltista.

Kevään merkit ja muutokset aiempiin vuodenaikoihin

Alkuvalmistelut: Muistiinpanovälineet, luuppeja, tabletti

Ohjeet: Pohditaan ensin päiväkodilla miten luonto on muuttunut. Onko maassa vielä lunta vai onko kaikki sulanut pois? Ovatko eläimet heränneet talviuniltaan ja ovatko linnut palanneet takaisin Suomeen? Millaisia kevään merkkejä luonnossa voi nähdä?

Mietitään yhdessä aihe, jota lähdetään yhdessä luontoon tutkimaan. Esim. Näkyykö vielä muurahaisia, mitä ne tekevät? Päiväkodilla voidaan jatkaa tutkimusta selvittämällä mitä muurahaiset ovat tehneet talvella ja mitä ne nyt keväällä tekee.

Musiikkiliikunta

Alkuvalmistelut: Soittimia

Ohjeet: Lähdetään metsään soittimien kanssa. Lasten määrän mukaan lapset jaetaan siten, että osa on ensin soittajia ja osa liikkujia.

Soittajat päättävät yhdessä, soittavatko he esim. kovaa vai hitaasti, liikkujien tulee kuunnella musiikkia tarkkaan ja liikkua sen tahtiin. Tämän jälkeen osia vaihdetaan. Soittaminen voi tapahtua myös kehosoittimia tai luonnonsoittimia hyödyntäen.

Kuvasuunnistus

- Alkuvalmistelut: Valokuvia lähimetsästä rajatulta alueelta eri vuodenaikoina
- Ohjeet: Lapset jaetaan joko pareihin tai pieniin ryhmiin ja heille annetaan kolme kuvaa, ja heidän tulee löytää mistä kohdasta metsää kuva on otettu. Löydettyään ensimmäiset kuvat, he saavat kuvia lisää.

Hyvät eväät

- Alkuvalmistelut: Leikkiruokaa, tyhjiä ruokapakkauksia
- Ohjeet: Asetutaan lasten kanssa puolipiiriin. Keskelle on asetettu leikkiruuat ja tyhjät ruokapakkaukset, osa näistä ovat ns. epäterveellisiä ja osa hyviä eväsvaihtoehtoja. Lapset saavat valita 1-2 tavaraa, ja samalla pohtia, onko kyseiset hyviä vai huonoja vaihtoehtoja evääksi retkelle.

Mysterilaatikat

- Alkuvalmistelut: Laatikoita, leikkiruokaa ja ruuanlaittovälineitä, tyhjiä ruokapakkauksia, kastelukannu, multaa, siemeniä
- Ohjeet: Tutkitaan ja pohditaan lasten kanssa positiivista ruokakasvatusta.
- Mysterilaatikoihin laitetaan pieni tarina sekä siihen liittyviä ruokia, ruokapakkauksia ja ruuanlaittovälineitä.
- Mysterilaatikoista voi tehdä erilaisia, esimerkiksi laatikoissa voi olla leikkiruokaa, tyhjiä pakkauksia ja leikkivälineitä. Näitä tutkitaan yhdessä lasten kanssa ja pohditaan, mihin ne kuuluvat, mitä niillä voi tehdä ja mistä ne ovat tulleet.
- Ruokatarvikkeita voidaan myös lajitella eri perustein kuten ruokaympyrän, värin tai maun mukaan.
- Laatikosta voi löytyä pieni kastelukannu, multaa ja siemeniä ja lasten kanssa yhdessä ratkaista mitä niillä tehdään ja miten.

Kevään juhlat:

Pääsiäinen

- Alkuvalmistelut: Lapset keräävät vitsat yhdessä omien huoltajiensa kanssa ja tuovat ne päiväkotiin
- Ohjeet: Virpomisvitsojen koristeet tehdään ylimääräisistä silpuista ja suikaleista, joita on jäänyt yli muista askarteluista.

Läheisenpäivä toukokuun toisena sunnuntaina

- Alkuvalmistelut: Tulppaanien siemeniä, multaa, tyhjiä maitopurkkeja, purkkien koristeluun askartelun ylijäämiä suikaleita ja silppua, liimaa, kyniä
- Ohjeet: Maitopurkki leikataan kahtia, ja lapset saavat koristella siitä pohjaosan. Tämän jälkeen purkkiin laitetaan multaa ja siemeniä, ja sitä kastellaan. Lapset voivat myös kiinnittää purkkiin narun avulla omatekemänsä runon, jonka aikuinen voi kirjoittaa.

Kevätjuhla

- Alkuvalmistelut: Aikaisemmin valmistetut nukketeatterin rekvisiitat, sadutus ja sen perusteella luotu nukketeatteri esitys
- Ohjeet: Lapsia on sadutettu hyvissä ajoin, jonka pohjalta lähdetään rakentamaan nukketeatteria ja rekvisiittaa yhdessä lasten kanssa.
- Rekvisiitan valmistaminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, jotta lasten kanssa saadaan harjoitella nukketeatteria myös rekvisiitan kanssa..
- Tarkoituksena rakentaa nukketeatteriesitys, joka esitetään läheisille kevätkuuhlassa.

KESÄ

Kesäkuusta
Elokuuhun

Kesä on luonnon juhlan ja kukoistuksen aikaa.

Ohessa on esitelty kesän toiminnot sekä tavoitteet. Tarkemmat ohjeet löytyvät seuraavilta sivuilta. Jokaisessa vuodenajassa on viisi eri teemaa, jotka ovat värikoodattuja myös ohjeiden kanssa.

Työkirjaan valittu kesän juhla on Suomen luonnon päivä elokuun viimeisenä lauantaina.

KIELTEN RIKAS MAAILMA	
Toiminta:	Tavoitteet:
Eläinaiheisia kirjoja	Keskittymiskyvyn kehittyminen, mielikuvituksen ja kielen kehityksen tukeminen, osallisuus ja vaikuttaminen
Kesäisiä loruleikkejä	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
Kesäisiä lauluja	Kielen kehityksen ja mielikuvituksen tukeminen, kielellisen ilmaisun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen

ILMAISUN MONET MUODOT	
Toiminta:	Tavoitteet:
Luonnonpäivän askartelu	Osallistuminen ja vaikuttaminen, luovuuden tukeminen
Sadetanssi	Osallistuminen ja vaikuttaminen, yhteistyötaidot, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen, TVT-taitojen kehittyminen
Kivien maalaaminen	Monilukutaidon kehittyminen, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen
Taidenäyttely metsästä	Monilukutaidon kehittyminen, luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	
Toiminta:	Tavoitteet:
Kierrättäminen	Kestävä kehitys, osallistuminen ja vaikuttaminen, ajattelu ja oppiminen, eettisen ajattelun kehittyminen
Oma kirpputori	Kestävä kehitys, eettisen ajattelun kehittäminen, osallistuminen ja vaikuttaminen, ajattelu ja oppiminen

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	
Toiminta:	Tavoitteet:
Ötökkäbongaus luupeilla	Ajattelu ja oppiminen, monilukutaidon ja TVT-taitojen kehittyminen
Lukujonot	Matemaattisen ajattelun vahvistaminen
Luonnon muutokset	Luonnon eri ilmiöiden havainnoiminen ja tutkiminen, TVT-taitojen kehittyminen

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN	
Toiminta:	Tavoitteet:
Vaaniva kettuleikki	Itsesäätelytaidot, tunnetaidot, sääntöjen opettelu
Metsäolympialaiset	Motoristen taitojen kehittyminen, itsesäätelytaidot, tunnetaidot, yhteistyötaidot
Satokauden kasvikset/hedelmät	Myönteisen ruokakasvatuksen tukeminen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
Luonnon havainnointi	Aistien kehittyminen, mielikuvituksen tukeminen

Eläinaiheisia kirjoja

- Alkuvalmistelut: Lapset saavat tuoda tai etsiä päiväkodista mieleisensä eläinkirjan
- Ohjeet: Luetaan ja tutustutaan yhdessä lasten valitsemiin kirjoihin. Kirjoja voidaan lukea useammalla kerralla.

Kesäisiä loruleikkejä

- Loruvinkkejä: Auringonkukka
Vedetään nuottaa
Pikkuiset kultakalat
Popsi popsi porkkanaa
Kukkuu kukkuu pikkulanttu nukkuu

Kesäisiä lauluja

- Lauluvinkkejä: Kesän muisto
Peipon wwpesä
Neljä vuodenaikaa
Raparperin alla
Hämä-hämähäkki
Muurahaisten vene
Meidän huvipuisto
Pieni ankanpoikanen
Suomalainen metsä

Luonnonpäivän askartelu

Alkuvalmistelut: Jokaiselle tulitikkurasia, liimaa, koristeluun ylijääneitä suikaleita ja silppua

Ohjeet: Koristellaan jokaiselle omat pienet Sibeliusboksit, joihin luonnonpäivänä lapset käyvät huoltajien kanssa keräämässä luonnosta löytyviä haluamiaan aarteita. Aarteita voidaan esitellä päiväkodissa seuraavalla viikolla.

On tärkeää muistuttaa, ettei puista tai kasveista revitä mitään.

Sadetanssi

Alkuvalmistelut: Tabletti, videot etsitään etukäteen

Ohjeet: Suunnitellaan ja esitetään oma sadetanssi. Voidaan etsiä esimerkiksi YouTubesta videoita sadetanssin inspiraatioksi.

Halutessaan tanssit voidaan myös kuvata ja näyttää huoltajille haun yhteydessä, kunhan ensin on varmistettu jokaiselta vanhemmalta, saako lasta kuvata ja saako lapsi näkyä muiden lasten videoilla.

Kivien maalaaminen

Alkuvalmistelut: Jokainen kerää oman kiven, siveltimiä, maaleja

Ohjeet: Jokainen lapsi saa kerätä määrätyn määrän kiviä luontoreteltä. Kivet tuodaan päiväkotiin, jossa ne pestään ja kuivataan. Kuivuneet kivet maalataan. Maalauksiin voidaan keksiä yhdessä lasten kanssa teemoja, tai antaa lapsien maalata haluamiaan hahmoja ja kuvioita.

Taidenäyttely metsästä

Alkuvalmistelut: Tabletti, muistiinpanovälineet, vesivärit, liidut, tussit, siveltimet, vesivärikipot

Ohjeet: Jokainen luo oman taideteoksensa luonnon antimista, muistaen jokamiehen oikeudet. Teoksissa käytetty luonnonmateriaali toimii teoksessa pääosassa ja ne kerätään metsästä. Lapsi kerää luonnosta materiaalin ja ne tuodaan päiväkotiin, jossa teos toteutetaan.. Teoksen luomisen apuna voidaan käyttää vesivärejä, liituja ja tusseja.

Taideteokset kuvataan ja niistä kirjataan ylös lapsen kertomus. Lopuksi teokset laitetaan päiväkodissa näkyville ja pidetään taidenäyttely, jossa kertomukset ovat teosten vieressä.

Kierrättäminen

Alkuvalmistelut: Erilaisia roskia kierrätykseen

Ohjeet: Keskustellaan yleisesti kierrättämisestä ja palautetaan mieleen, mitä eri kierrätyksen muotoja on. Keskustellaan kierrätetäänkö lapsilla kotona ja tietävätkö he esimerkiksi mikä on kirpputori. Voidaan puhua esimerkiksi askartelun ohella tulevasta hukkapaloista ja niiden hyötykäytöstä.

Oma kirpputori

Alkuvalmistelut: Info vanhemmille

Ohjeet: Järjestetään päiväkodilla pihalla tai sisätiloissa kirpputori. Tarkoituksena on, että jokainen perhe saa tuoda ehyitä, puhtaita ja tarpeettomia tavaroitaan, joita he eivät enää tarvitse, mutta jollain toisella voisi olla tarvetta.

Ötökkäbongaus luupeilla

Alkuvalmistelut: Tabletti, luuppeja, kirjoja ja kuvia ötököistä

Ohjeet: Opetellaan yhdessä ötököiden nimiä, elinympäristöjä ja ominaisuuksia. Etsitään ötököitä luonnosta ja tutkitaan luupeilla tarkemmin. Lasten kanssa voidaan laskea esimerkiksi kuinka monta samaa ötökkää lapsi löytää luonnosta.

Lukujonot

Alkuvalmistelut: Pahvinumeroita

Ohjeet: Aluksi voidaan laskea esimerkiksi kuinka monta puuta löytyy tietyltä alueelta.

Lasten kanssa harjoitellaan vertailua, esimerkiksi toisella on kolme kiveä ja toisella neljä, eli kummalla on enemmän. Aikuinen asettaa pahvinumeroita maahan, ja pyytää lapsia tuomaan sen verran asioita metsästä, itse valittuja tai aikuisen kertomia. Tämän jälkeen tarkistetaan numerot ja tuodut määrät.

Luonnon muutokset

Alkuvalmistelut: Tabletti, omat kuvat neljältä vuodelta

Ohjeet: Pohditaan yhdessä kuinka luonto on muuttunut kaikkien vuodenaikojen aikana. Miten vuodenaajat ovat samanlaisia ja miten ne eroavat? Miksi vuodenaajat ovat olemassa? Havainnoidaan muutoksia.

Tarkastellaan mitä eroavaisuuksia lasten omista neljän vuodenajan kuvista on.

Vaaniva kettuleikki

Ohjeet: Leikkiin valitaan yksi kettu, joka istuu kivellä ja sulkee silmänsä. Loput leikkijöistä ovat jäniksiä, jotka piiloutuvat lähelle kivien ja puiden taakse. Jänikset kurkkivat piiloistaan kettua. Kettu laskee kymmeneen, avaa silmänsä ja ryhtyy saalistamaan jäniksiä katsellaan. Kettulle voi myös antaa merkin, milloin jänikset ovat piilossa.

Aina kun kettu näkee tarkkailupaikaltaan kurkkivan jäniksen, hän huutaa lapsen nimen ja lapsen on tultava ketun luokse odottamaan. Kun kettu on huutanut puolet lapsista, annetaan lopuille jäniksille merkki ja heidän tulee paljastaa piilonsa.

Leikki aloitetaan alusta, jolloin kiinni jääneistä jäniksistä joku saa olla uusi kettu, ja muut menevät piiloon.

Metsäolympialaiset

Alkuvalmistelut: Mittanauha, muistiinpanovälineet tuloksille

Ohjeet: Järjestetään metsäolympialaiset.
Lajeina keihäänheittoa tikulla, pituushyppyä ja voimailua kivillä.
Lasten kanssa voidaan keksiä ja kehitellä uusia lajeja.

Tärkeää on ottaa huomioon, että lajeille on tarpeeksi iso tila eikä keneenkään satu.

Pohditaan yhdessä millaiset eläinten olympialaiset voisivat olla.

Eläintanssi

Alkuvalmistelut: Tabletti, musiikkia

Ohjeet: Tutkitaan ja mietitään mitä eri eläimet liikkuvat.
Pohdinnan jälkeen suunnitellaan yhdessä eläintanssi. Tansseja voidaan keksiä eri musiikkeihin. Lapset saavat itse valita mikä eläin haluaa olla.

Halutessaan tanssit voidaan myös kuvata ja näyttää huoltajille haun yhteydessä, kunhan ensin on varmistettu jokaiselta vanhemmalta, saako lasta kuvata ja saako lapsi näkyä muiden lasten videoilla.

Satokauden kasvikset/hedelmät

Alkuvalmistelut: Tabletti, satokauden kasviksia ja hedelmiä

Ohjeet: Tutustutaan satokauden kasviin ja hedelmiin. Keskustellaan vuoden satokausista ja mitä vaikutuksia hedelmillä ja kasviksilla on kasvuun ja kehitykseen.

Satokauden kasviksia ja hedelmiä voidaan myös maistella päiväkodissa. Kasviksia ja hedelmiä voidaan myös askarrella päiväkodin seinälle.

Suosittelaa ostamaan päiväkotiin satokausikalenteri, jonka avulla voidaan jatkossa kuukausittain opetella lasten kanssa kyseisen kauden kasviksia ja hedelmiä.

Luonnon havainnointi

Ohjeet: Metsäretki, jossa pyritään olemaan hiljaa ja keskittymään luontoon aistien avulla.

Jokainen valitsee oman paikan, jossa istuu tai makaa silmät kiinni. Kuunnellaan hetki ympäröiviä ääniä. Hetken päästä avataan silmät ja jatketaan havainnointia hiljaa silmät auki. Seuraavaksi voidaan hiljaa tunnustella oman paikan ympärillä olevia materiaaleja.

Lopuksi pohditaan mistä äänet olisivat voineet tulla, näkyikö tai kuuluiko eläimiä, oliko mitään hajuja. Entä millaisia materiaaleja löytyy? Löytyykö kovaa, karheaa tai sileää? Onko kaikki kylmää, vai onko jokin lämmin? Keskustellaan mistä nämä voisivat johtua.

Kesän juhlat:

Suomen luonnonpäivä elokuun viimeisenä lauantaina

Alkuvalmistelut: Sibeliusboksin valmistaminen ajoissa

Ohjeet: Ohjeistetaan ja muistutetaan huoltajia ja lapsia Suomen luonnonpäivästä. Lapset koristelevat päiväkodissa omat Sibeliusboksin.

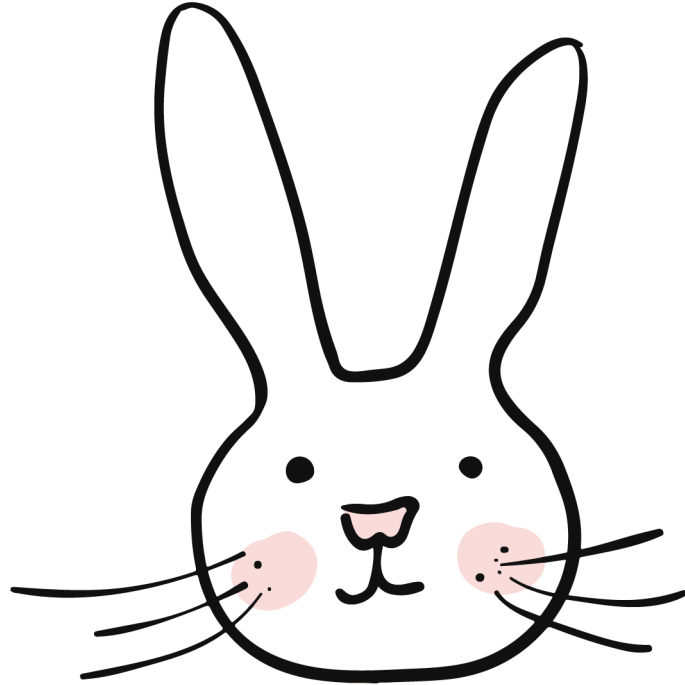
Suomen luonnonpäivänä he voivat kerätä sinne yhdessä huoltajien kanssa mieluisia aarteita luonnosta. Seuraavalla viikolla näitä voidaan esitellä päiväkodissa.

Hei lapset!

Kiitos, että olette olleet niin reippaita luontoretkillä kanssani! Meillä on ollut todella hauska vuosi, mutta nyt minun on aika pomppia uusiin seikkailuihin. Olemme oppineet paljon hienoja asioita luonnosta, sen eläimistä ja vuodenaajoista.

Minusta oli hauskaa viettää aikaa teidän kanssanne ja oppia lisää teidän ihmisten toiminnasta. Mikä teidän mielestä oli hauskinta?

Muistakaa pitää jatkossakin huolta luonnosta ja meistä eläimistä!

Kasvattajille

Toivomme luontopedagogisen työkirjamme tukeneen teitä saamaan ympäristökasvatusta, kestävästä kehitystä ja luontoa lähemmäksi päiväkotinne arkea. Työkirjan suunnittelu ja toteuttaminen on ollut meille kiinnostavaa ja kehittävästä, ja toivommeikin tästä olleen teille hyötyä pedagogisen toiminnan suunnittelussa.

Kiitos, kun olette ottaneet työkirjan käyttöönne!

- Liisa & Taru

LÄHTEET

SYKSYLAULUT:

2 pientä peikkolasta – Hirvonen, S. Siinan taikaradio. 2011.

Kolme kummitusta – Luokkala, R. 2017 Lähdetään musiikkimatkalle 2. Länsimäki records.

Lehdet lentää – Siilinjärven seurakunta. 2020. Viitattu: 07.09.2020. <https://www.siilinjarvenseurakunta.fi/documents/47585397/0/Leikit+ja+lorut+syksy.pdf/4115a10a-6256-4273-6a0c-4cd31793fe37?t=1603787939914>

Mörrimöykky – Kirka, Peppi Pitkätossu ja muut lasten sankarit. Cd – levy. 1999.

On syksy niin ihmeellinen – Rasinkangas, J. Musarit. 2004. Youtube. Viitattu: 07.09.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=IVfZR4fDMnk&feature=share>

Siili Severi – Hirvonen, S. Siinan taikaradio. 2011.

Syysretki/Lähtekäämme metsään – Mustonen R, & Laurilan musiikkileikkikoulun lapset. https://www.youtube.com/watch?v=7I-2TRePEnc&feature=emb_title

Syysviisu – Lindeberg-Piiroinen A, Lasten kultainen laulukirja 2.

SYKSYRUNOT:

Näin koira metsään menee – Helakisa, K. (Toim.) 2001. Suomalainen kansanruno. Tuntematon tekijä.

Pikku Pegasos. Keuruu: Otava.

Oravalla puussa – Helakisa, K. (Toim.) 2001. Suomalainen kansanruno. Tuntematon tekijä.

Pikku Pegasos. Keuruu: Otava.

Pienen pieni kärpässieni – Loviisa. Forsby Daghem: Blåbären/Mustikat. 2020. Viitattu: 07.09.2020.

<https://peda.net/loviisa/s/forsby-daghem/bl%C3%A5b%C3%A4ren-mustikat/lorut-ramsor>

Sateinen päivä – Helakisa, K. (Toim.) 1994. Tsekkiläisen kansanrunonmukaan. Eeva- Liisa Manner.

Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Sumu maalaa hopeaa - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Hannele Huovi. Suomen lasten runotar.

Keuruu: Otava.

Syksy - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Lauri Pohjanpää. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Tuulenpesät – Helakisa, K. (Toimi.) 1994. Aale Tynni. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava

TALVILORUT:

Hiipi viisi tonttua tähtitaivaan alla -Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/joulu/hiipii-viisi-tonttua-tahtitaivaan-alla/>

Karhu nukkuu – Leikkipankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020. <https://www.leikkipankki.fi/Leikit/Tiedot/393>

Lumi alleen maan sulkee – Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/joulu/lumi-alleen-maan-sulkee/>

Lumiukko pihamaalle – Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/lasten-lorut/lumiukko-pihamaalle/#>

Nirskuen narskuen puhuu herra Pakkanen – Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/vuodenajat/nirskuen-ja-narskuen-puhuu-herra-pakkanen/>

Pakkasaamuna paleltaa – Lohja Varhaiskasvatus: Päiväkoti Oravainen. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://peda.net/lohja/varhaiskasvatus/vs/pkoravainen/ryhm%C3%A4t/k%C3%A4pyset/lauluja/talvilauluja>

Pikkupeikko takkutukka – Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.
<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/lasten-lorut/pikkupeikko-takkutukka/>

Talvimarssi - Söderbert, K. Papunet. 2020.

TALVILAULUT:

Hei tonttu-ukot hyppikää – Kuoppamäki, I., Kuoppamäki, J. & Sariola, E-L. 2014. Youtube. Viitattu: 08.09.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=0OAw-htWISk>

Lumiukkomarssi – Fröbelin Palikat. Joulu joutuu Spotify. 2016.

Lumiukot ketjussa kulkee – Taipalsaari Varhaiskasvatus. Noitapillit. 2020. Viitattu: 9.9.2020.
<https://peda.net/taipalsaari/varhaiskasvatus/sps/kivitasku-3-5v/arkisto/lauluja/lkk>

Minun ystäväni – Pekka & Matti. Lempparilevy. 2011. Spotify. Viitattu: 8.9.2020.

Ole mulle kaveri – 100 lastenlauluja: Pikku Papun Orkesteri. 2018. Yle Areena. Viitattu: 9.9.2020.
<https://areena.yle.fi/audio/1-4370538>

Pieni pilvi pehmainen – Kotka Varhaiskasvatus. 2020. Viitattu: 9.9.2020.
<https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/kpl/ryhm%C3%A4t-1-2/ryhm%C3%A4-12/lauluja/lumihiutale-laulu/ppp>

Pikkutonttu nukkuu - Siina & Taikaradio-Orkesteri. Siinan taikastudio. 2018. Youtube. Viitattu: 8.9.2020.
<https://www.youtube.com/watch?v=aaXcnLb45-0>

Rati riti ralla – Suomalaisia lastenlauluja. 2016. Youtube. Viitattu: 08.09.2020.
<https://www.youtube.com/watch?v=zKGMbIJETNA>

Revontulitanssi – Huovi, H & Perkiö, S. 2010. Karvakorvan laulupurkki: Lauluja ja leikkejä lapsiperheille.

Sinivuorten yö – Heikkilä, O., Kuusisto, I., & Nieminen, A. (Toim.) 2016. Joulun toivelaulukirja. Helsinki: Otava.

Talvella/Koska luistellaan – Siina & Taikaradio-Orkesteri. Siinan taikastudio. 2016. Youtube. Viitattu: 08.09.2020. https://www.youtube.com/watch?v=5L1sx5Wmf_0

KEVÄTLAULUT:

Ihme ja kumma – Pokela, M. & Koskimies P. Lasten lauluja. 2020. Viitattu 10.9.2020.

<http://lastenlauluja.fi/ihme-ja-kumma/>

Kaksi on paatissa soutajaa – Anni Tannin lapsilaulajat. Anni tannin leikkilaulut 1: lapset laulavat. 1999. Spotify.

Kevätsää lämmittää – Ollanranta, R. Musiikkia Muksuille: Pienten lasten musiikkikirja. 1979. Helsinki: Otava.

Kärpänen- - Siina & Taikaradio-Orkesteri. Siinan taikastudio. 2020. Youtube. Viitattu 10.9.2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=MpFa9bJSTGI>

Lennä lennä leppäkerttu – Lasten Lauluja. Lasten lauluja. 2017. Spotify.

Pikku päästäinen – Forssa Varhaiskasvatus. 2020. Viitattu 8.9.2020.

<https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/tp/mintut/minttujen-arkisto/mv2l/lauluja-luonnos>

Siivouslaulu- Luokkala, R. 2017 Lähdetään musiikkimatkalle 2. Länsimäki records.

Väri laulu – Luokkala, L. & Luokkala, M. Lähdetään musiikkimatkalle. 2015. Youtube. Viitattu 10.9.2020.

https://www.youtube.com/watch?v=ggkKKgrOB_E

KEVÄTLORUT:

Aurinko aurinko lettuja paistaa – Leikkipankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.

<https://www.leikkipankki.fi/Leikit/Tiedot/995>

Leppäkertun aamutoimet – Kirkkonummi Varhaiskasvatus. Köpaksen päiväkot. 2020. Viitattu: 8.9.2020.

<https://peda.net/kirkkonummi/varhaiskasvatus/sv/kp/kuoro/la>

Noita-akka pitkänokka – Positiivarit. Värssypankki. 2020. Viitattu: 07.09.2020.

<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/lasten-lorut/noitaakka-pitkanokka/>

Tämä pieni possu - Helakisa, K. (Toim.) 2001. Englantilainen lastenloru. Suom. Panu Pekkanen. Pikku Pegasos. Keuruu: Otava.

Varpunen nokkii katolla – Lohja Varhaiskasvatus. Päiväkot. Oravainen. 2020. Viitattu: 7.9.2020.

<https://peda.net/lohja/varhaiskasvatus/vs/pkoravainen/ryhm%C3%A4t/p%C3%A4hkin%C3%A4iset/loruja/loruja>

KEVÄTRUNOT:

Ap-ap-rilliä - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Bodil Hagbrink. Suomentanut Kaarina Helakisa. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Kevätsade - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Kaija Pakkanen. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Kevään työt - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Aale Tynni. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Kukkien kupit – Helakisa, K. (Toim.) 1994. Aale Tynni. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Kuukausien kulku - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Bo Carpelan. Suomentanut Kaarina Helakisa Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Kuukausien nimet - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Suomalainen kansanruno. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Lämpömittari - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Aale Tynni. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Mehiläisten mökissä - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Kirsi Kunnas. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Myönteinen hyönteinen - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Laura Latvala. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

Rastaitten porkkanat - Helakisa, K. (Toim.) 1994. Aale Tynni. Suomen lasten runotar. Keuruu: Otava.

KESÄLORUT:

Auringonkukka – Lappeenranta Varhaiskasvatus. 2020. Viitattu 9.9.2020.

<https://peda.net/lappeenranta/varhaiskasvatus/perhep%C3%A4iv%C3%A4hoito/jap/p/marjo-ahtola/arkisto/t2019-20/syys-marraskuu/mets%C3%A4retket/al>

Kukkuu kukkuu pikkulanttu nukkuu – Positiivarit. Värssyjä. 2020. Viitattu 9.9.2020

<https://www.positiivarit.fi/varssypankki/lasten-lorut/kukkuu-kukkuu-pikkulanttu-nukkuu/>

Pikkuiset kultakalat – Kotka Varhaiskasvatus. 2020. Viitattu: 9.9.2020.

<https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/kpl/ryhm%C3%A4t-1-2/ryhm%C3%A4-12/lauluja/pk>

Popsi popsi porkkanaa - Siina & Taikaradio-Orkesteri. Siinan taikastudio. 2018. Youtube.

Viitattu: 8.9.2020. https://www.youtube.com/watch?v=QXwsO_ogDI4

Vedetään nuottaa - Kotka Varhaiskasvatus. 2020. Viitattu: 9.9.2020.

<https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/kpl/ryhm%C3%A4t-1-2/ryhm%C3%A4-12/lauluja/vedet%C3%A4%C3%A4n-nuottaa>

KESÄLAULUT:

Hämä-hämähäkki – Lapsikuoro Satulaulajat. 1961. Lastenlauluja. Spotify.

Kesän muisto – Pikku Papun Orkesteri. 2019.

Meidän huvipuisto – Pikku Papun Orkesteri. Pikku Papun Orkesteri. 2016.

Muurahaisten vene – Pikku Papun Orkesteri. Pikku Papun Orkesteri. 2016.

Neljä vuodenaikaa – Kielinuppu. Lastenlauluja Suomen kielen oppimisen tueksi. 2017.

Peipon pesä - Lapsikuoro Satulaulajat. 1961. Lastenlauluja. Spotify.

Pieni ankanpoikanen – Suomalaisia lastenlauluja. 2016. Pieni ankanpoikanen. Spotify.

Rannalla - Luokkala, R. 2017 Lähdetään musiikkimatkalle 2. Länsimäki records.

Raparperin alla - Lapsikuoro Satulaulajat. 1961. Lastenlauluja. Spotify.

Suomalainen metsä – Kielinuppu. Lastenlauluja Suomen kielen oppimisen tueksi. 2017.